

Koukkari Piia & Uusitalo Anu

**LORUKUVAT VARHAISKASVATUKSEN
KULTTUURIPERINTÖKASVATUKSESSA**

”Tassunjälkiä Turkansaarella”

**LORUKUVAT VARHAISKASVATUKSEN
KULTTUURIPERINTÖKASVATUKSESSA**

”Tassunjälkiä Turkansaaressa”

Koukkari Piia &
Uusitalo Anu
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Sosionomi (AMK)

Tekijät: Koukkari Piia & Uusitalo Anu

Opinnäytetyön nimi: Lorukuvat varhaiskasvatuksen kulttuuriperintökasvatuksessa ”Tassunjälkiä Turkansaaressa”

Työn ohjaaja: Huttunen Riikka

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 66 + 25

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on kehitetty välineitä ja menetelmiä Turkansaaren ulkomuseon varhaiskasvatukselliseen kulttuuriperintökasvatustyöhön. Yhteistyökumppanina on Oulun kaupungin Museo- ja tiedekeskus Luuppi ja toimintaympäristönä pohjoispohjalainen Turkansaaren ulkomuseo. Tuotekehitystyön kohteeksi valittiin varhaiskasvatuksen puitteissa museossa kasvatajiensa kanssa vierailuille 3-5-vuotiaille lapsille suunnattu kulttuuriperintökasvatusmateriaali ja -menetelmät, jotka sopivat museoon erityisenä oppimisympäristönä. Tuotimme lorukuvia, joitten avulla tarjotaan motivoivaa ja innostavaa, lapsentasoista tietoutta alueemme kulttuuriperinteestä ja Turkansaaren ulkomuseosta sinänsä. Oleellisena osana työtämme on museoalueen hyödyntäminen elämyksiä tuottavana oppimisympäristönä sekä ilmiöpohjaisen oppimisen pedagoginen malli ja museoille ominainen tutkiva ja pohtiva lähestymistapa toiminnan muotona.

Tarkastelemme opinnäytetyömme aihepiiriä ja siinä tuottamiamme materiaaleja suomalaisen varhaiskasvatuksen teoreettisessa viitekehyksessä asiakaslähtöisesti ja museopedagogiikkaa huomioiden. Opinnäytetyössämme on tärkeänä tietoperustana monialainen, projektiharjoittelussa kartuttamamme tieto toimijoista itsestään lähtevistä tarpeista, haasteista ja toiveista sekä kokemuksista, joitten pohjalta toimijalähtöistä kehittämistyötä voidaan toteuttaa nimenomaan asiakkaan suunnassa. Asiakkaana voidaan tämän opinnäytetyön osalta tarkastella niin varhaiskasvatuksen puitteissa toimintaan osallistuvaa lasta tai ryhmää tai ammattikasvattajia, viime kädessä museotoimijaa sinänsä.

Keräämämme palaute mahdollisti kehitystyömme analysoinnin ja opinnäytetyöraportin laatimisen. Lopputuotteena syntyi tavoitteidemme mukainen lorukuvamateriaali, joka sopii Turkansaaren ulkomuseoon erityisenä oppimisympäristönä. Lorukuvat vähentävät varhaiskasvattajan suunnittelutarvetta valmiiksi laadittuna, museovierailua elävöittävänä kokonaisuutena, joka tarjonnee uusia ideoita 3-5-vuotiaitten kulttuuriperintökasvatukseen yleensäkin. Myös Turkansaaren ulkomuseo toimijana hyötyy opinnäytetyömme tuloksista saadessaan työkalun varhaiskasvatuksellisiin toimiin ja säästää suunnittelu- ja ohjausresursseja. Lapsetkin pitivät materiaalista. Lorujen varsinaisesta kuvituksesta ja lopputyöstämisestä vastaa museopedagogisella ammattitaidollaan valitsemallaan tavalla toimeksiantaja. Materiaalia voidaan koota erilaisiksi aihekokonaisuuksiksi tai reitistöiksi sekä kehittää edelleen erilaisia asiakastarpeita vastaavaksi tarinallistamalla, käsityöllisin keinoin, tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen tai graafisen suunnittelun ammattilaisten toimesta. Lorujen kääntäminen eri kielille palvelisi myös monikulttuurista asiakaskuntaa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, kulttuuriperintökasvatus, museo oppimisympäristönä, ilmiöpohjaisuus, lorut, monialaisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree in Social Services, Bachelor of Social Services

Authors: Koukkari Piia & Uusitalo Anu

Title of thesis: Illustrated rhymes in the cultural heritage education of early childhood education

Supervisor: Huttunen Riikka

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019 Number of pages: 66 + 25

This thesis is developing new tools and means for the early childhood education's cultural heritage education for 3-5-year old children. Our partner is the Museum and Science Center Luuppi, Oulu, and operational environment Northern Ostrobothnian Turkansaari museum area. We developed illustrated rhymes to educate children Finnish cultural heritage and introduce Turkansaari museum itself in a child-oriented way. We consider the museum as a special learning environment and utilize the pedagogical model of phenomenal learning and its investigative and pondering approach.

We investigate our themes through the theoretical framework of Finnish early childhood education and in a museum pedagogical and customer-oriented way. As a customer we consider both a child or a group of children visiting the museum area within the early childhood education, the educator educating them or our partner itself. An important framework for this thesis is also the data from our multisectoral project studies in Turkansaari museum in 2017, which gave us good insight on the audience development of Turkansaari.

The feedback we collected from educative materials we created gave us tools to finish our product development and thesis. As a result we produced child-oriented, illustrated rhymes, that fit the Turkansaari museum area as a special learning environment. The illustrated rhymes minimize the planning and designing task of both the educators of the early childhood education and the museum professionals. The material we composed can develop the local cultural heritage education of 3-5-years old in general, too. Children seem to enjoy it aswell. The final illustration of the rhymes we address to our partner and its museum pedagogical expertise. The material is easily developed to meet various customer needs for example with the help of storytelling, information and communications technology or by the professionals of graphic design or hand crafting. Translating the rhymes to various languages would also serve multicultural customers in the future better.

Keywords: early childhood education, cultural heritage education, museum as a learning environment, phenomenal learning, rhymes, multisectoral

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUS OPINNÄYTETYÖMME VIITEKEHYKSENÄ.....	9
2.1	Osallisuutta ja hyvinvointia varhaiskasvatuksesta	9
2.2	Ilmiöpohjainen oppiminen varhaiskasvatuksessa	11
2.3	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö.....	13
2.3.1	Museo oppimisympäristönä	14
2.3.2	Turkansaaren ulkomuseo oppimisympäristönä.....	15
3	HYVINVOINTIA KULTTUURISTA	17
3.1	Kulttuuriperintö kasvattaa	17
3.2	Kulttuurikasvatus Oulussa.....	18
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
4.1	Kohderyhmän kuvaus.....	20
4.2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	22
4.3	Opinnäytetyöprosessi.....	26
4.3.1	Tuotekehitystyön kohteen valinta.....	27
4.3.2	Materiaalin suunnittelu, työstäminen ja viimeistely.....	28
5	TASSUNJÄLKIÄ TURKANSAARESSA	31
5.1	Valmis tuote.....	31
5.2	Palauteanalyysi ja tuotekehitystyön tulokset	53
6	POHDINTA.....	57
	LÄHTEET.....	61
	LIITTEET	67

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme suunta luotiin suorittaessamme harjoittelua oululaisessa Turkansaaren ulkomuseossa kesällä 2017. Vekarat vintille! -projektiharjoittelussamme tarkastelimme Turkansaaren yleisötyötä ja museokasvatusta lasten ja perheitten näkökulmasta. Osallistuimme lapsille suunnatun Vekaravintti-tilan sekä toiminnallisen ohjelman suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tutustuimme myös museon harjoittamaan, lapsiasiakkaille suunnattuun yleisötyöhön. Harjoittelussamme ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää museossa käyvien lasten tarpeita, näkemyksiä ja toiveita museovierailua koskien. Toisena pohdimme asiakaslähtöisempää ja kustannustehokasta kulttuuriperintökasvatustoimintaa tulevaisuudelle huomioiden paitsi museoresurssit ja -puitteet, myös asiakas- ja ammattilaisnäkökulman sekä varhaiskasvatuksen tavoitteiston ja sosiaalialan arvoperustan. Kerätyn palautteen sekä toteutettujen toimintatuokioitten reflektoinnin pohjalta arvioimme projektin onnistumista ja vaikuttavuutta. (Liite 1.)

Jo projektiharjoittelun yhteydessä havahtuimme tarpeeseen selvittää myös sitä, mitkä ovat museon vetovoimatekijöitä lasten ja perheitten silmissä ylipäätään, ja mitä lapsiperheet museoalueella omatoimisesti kulkiessaan tekivät, missä liikkuvat. Itsenäisesti, ilman aikataulua tai oppaan seuraava suorittavia museokierroksia tuntuivat kipeästi kaipaavan paitsi asiakkaat, myös museoammatillaiset. Erilaisten isompien tapahtumien tai päiväkotiryhmien vierailujen yhteydessä niiden avulla mahdollistuisi myös kokonaisvaltaisempi alueeseen tutustuminen ryhmässä kasvattajan johdolla ilman erillisiä oppaan palveluita. Opinnäytetyömme tarttuukin osaltaan tähän toiminnalliseen haasteeseen sijoittuen sosiaalialan kentälle ja erityisesti varhaiskasvatuksen työalalle: Suunnitteleminen lasten ja perheitten kanssa työskenteleville ammattilaisille välineitä varhaiskasvatukselliseen kulttuuriperintökasvatukseen museovierailua elävöittämään ja rikastuttamaan huomioiden ajankohtaisia ilmiöpohjaisen oppimisen tavoitteita työssämme. Samaa materiaalia voidaan luonnollisesti hyödyntää tarpeen mukaan myös muussa lapsille ja perheille suunnatussa museopedagogiikassa, vaikka viitekehiksemme on ensisijaisesti varhaiskasvatuksellinen.

Kulttuuriperintökasvatuksesta puhutaan, kun toiminnan tavoitteena on tukea yksilöllisen kulttuuriidentiteetin tasapainoista kehittymistä ja tarjota mahdollisuuksia tuntea itsensä osalliseksi ympäröivästä kulttuurista. Kulttuuriperintökasvatuksella ja -opetuksella tuetaan eri tahojen tavoitteellista kasvatustoimintaa sekä oppimistavoitteiden saavuttamista. (Suomen kulttuuriperin-

tökasvatuksen seura. Viitattu 31.1.2019.) Museon ja yleisön väliseen museon yleisötyöhön puolestaan viitataan usein termillä museopedagogiikka (Joensuu 2016. Viitattu 31.1.2019). Varhaiskasvatuksen kuvaillaan mm. vahvistavan lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Varhaiskasvatus tarjoaa tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista, ja tukee myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.) Sosiaaliohjauksen tarvetta on varhaiskasvatuksessa monenlaista. Ammattikorkeakoulujen tarjoamaa varhaiskasvatuksen erikoistumiskoulutusta on suunnattu sosionomeille (AMK), jotka ovat sisällyttäneet tutkintoonsa varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 opintopisteen laajuiset opinnot, ts. hankkineet muodollisen pätevyyden lastentarhanopettajan tehtäviin. Sosionomin (AMK) kompetensseista puhuttaessa korostetaan eettistä ja asiakastyön osaamista, sosiaalialan palvelujärjestelmän tuntemista, kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista, tutkimuksellista kehittämis- ja innovaatio-osaamista, työyhteisötaitoja sekä johtamis- ja yrittäjyysosaamista (Sosiaalialan AMK-verkosto. Viitattu 31.1.2019).

Kehittäminen tähtää aina muutokseen. Yleensä pyritään parempaan tai tehokkaampaan tapaan toimia tai olla. Tavoitteellisuus on myös yksi keskeinen kehittämisen piirre. (Toikko & Rantalainen 2009. Viitattu 31.1.2019.) Julkisessa hallinnossa kehittämisen on sanottu palvelevan kolmea tarkoitusta: vahvistavan sisäistä ja ulkoista toimintakykyä sekä pyrkien käytännön ongelmien ratkaisemiseen (Stenvall & Virtanen 2012, 75). Opinnäytetyömme osalta toimeksiantajana toimii julkinen taho, Museo- ja tiedekeskus Luuppi, joten työtämme voi tarkastella myös em. tarkoitusten kautta. Turkansaaren ulkomuseon toimintakykyä voidaan ajatella vahvistettavan ja tehtävän näkyvämmäksi menetelmiä kehittämällä ja uudistamalla, käytännön ongelmien ja haasteitten liittyessä lähinnä henkilö- ja taloudellisten resurssien pienuuteen suhteessa asiakaslähtöisyyden tarkasteluun ja edistämiseen sekä yleisötyön kehittämistarpeeseen.

Opinnäytetyössämme kehitämme Turkansaaren ulkomuseon varhaiskasvatuksellista kulttuuriperintökasvatusta ja pedagogiikkaa. Tarkastelemme opinnäytetyömme aihepiiriä ja siinä tuottamiamme materiaaleja varhaiskasvatuksen näkökulmasta, museopedagogisesti ja asiakaslähtöisesti. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että asiakkaan palvelutarve on toiminnan lähtökohtana (Lehmuskoski & Kuusisto-Niemi 2012, 21). Asiakaslähtöinen palvelu perustuu asiakkaan kokemiin tarpeisiin. Tarpeet heijastelevat paitsi asiakkaan omaa arvomaailmaa, myös yhteiskuntamme arvoperustaa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakkaan tarpeet voivat olla sosiaalisia, psyykkisiä, fyysisiä, kognitiivisia tai taloudellisia. Niiden perusta voi olla asiakkaassa

itsessään tai ne voivat liittyä asiakkaan sen hetkiseen elämäntilanteeseen ja elinympäristöön. (Lehmuskoski & Kuusisto-Niemi 2012, 23.)

Opinnäytetyössämme on tärkeänä tietoperustana monialainen, projektiharjoittelussa kartuttamamme tieto toimijoista itsestään lähtevistä tarpeista, haasteista ja toiveista sekä kokemuksista, joitten pohjalta toimijalähtöistä kehittämistyötä voidaan toteuttaa nimenomaan asiakkaan suunnassa. Asiakkaana voidaan tämän opinnäytetyön osalta tarkastella niin toimintaan osallistuvaa lasta tai ryhmää, häntä ohjaavaa ammattilaista tai viime kädessä museotoimijaa sinänsä. Toteutamme työssämme asiakaslähtöisyyttä tavoitteellisesti ja sensitiivisesti, osallisuutta edistäen. Kunnioitamme asiakkaan tarpeita ja hyvinvointia, tuemme kasvua ja kehitystä. Pyrimme verkostoituvaa ja innovatiiviseen, eettisiä periaatteita kunnioittavaan ongelmanratkaisuun suunnitelluissamme ja kehittäessämme hyvinvointia edistäviä asiakastyön menetelmiä ja käytäntöjä museon varhaiskasvatukselliseen yleisötyöhön. Kriittistä yhteiskuntaosaamista korostamme puolestaan työmme kautta edistäessämme osallisuutta ja parantaessamme osallistumisen mahdollisuuksia vuorovaikutteisessa monialaisessa yhteistyössä.

Työssämme tutkimus ja toiminnallisuus kytkeytyvät vastavuoroisesti toisiinsa (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-58). Opinnäytetyöraportti on jaettu neljään eri kokonaisuuteen. Ensimmäisenä esittelemme työmme teoreettista viitekehystä: Varhaiskasvatusta ja museota sen oppimisympäristönä sekä kulttuuriperintökasvatusta sinänsä. Seuraavaksi käymme läpi opinnäytetyömme toiminnallisen toteutuksen tavoitteineen. Omassa osiossaan raportoimme omien havaintojemme ja saamamme palautteen perusteella viimeistelemämme kehitystyömme tuloksen. Lopuksi esittelemme prosessimme arvioinnin ja pohdinnan.

2 VARHAISKASVATUS OPINNÄYTETYÖMME VIITEKEHYKSENÄ

2.1 Osallisuutta ja hyvinvointia varhaiskasvatuksesta

Varhaiskasvatus on yhteiskunnassamme yksi tärkeimmistä kasvu- ja kehitysyhteisöistä. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa, mutta sen järjestämistä ohjaavat myös monet muut lait ja asetukset sekä kansainvälisistä sopimuksista tulevat velvoitteet. Suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteiksi on linjattu kokonaisvaltaisen kasvun, terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen sekä vanhempien tukeminen kasvatustyössään. Lapsen oppimisen edellytyksiä, elinikäistä oppimista sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista tulee tukea. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan monipuolista pedagogista leikkiä, liikkumiseen, taiteeseen ja kulttuuriperintöön pohjautuvaa toimintaa varmistaen kaikin puolin suotuisa kasvuympäristö. Lapsuus nähdään merkittävänä elämänvaiheena: Lasta kunnioitetaan yksilönä mielipiteineen ja näkemyksineen, hänellä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Toisaalta myös lapsen yksilöllisen tuen tarve tulee tunnistaa ja tarkoituksenmukaisesti toteuttaa. Henkilöstön ja lasten välisellä vuorovaikutuksella sekä vertaisvuorovaikutuksen edistämällä ryhmässä on erityistä merkitystä. Yhdessä kasvaen ja oppien tähdätään eettisesti vastuulliseen ja kestäväan elämisentapaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen sekä yhteiskunnan täysivaltaiseen jäsenyyteen. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.)

Varhaiskasvatus on oppiva yhteisö, jossa on tilaa erilaisille näkemyksille ja tunteille. Tekemisen ja kokemisen ilo sekä leikki on tärkeää. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri noudattelee inklusion periaatteita edistäen osallisuutta sekä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kaikkien mielipiteitä arvostetaan, mikä edellyttää osallisuutta tukevien toimintatapojen ja mallien kehittämistä. Osallisuus kehittää puolestaan kokemusta yhteisöstä, oikeuksista ja vastuista sekä valinnoista seurauksineen. Vuorovaikutuksen tulee olla myönteistä ja positiivista, joka on sekä lapsen identiteetin että itsetunnon kehityksen tuki. Varhaiskasvatus osana kulttuurisesti muuntuva ja monisärmäistä yhteiskuntaa näkee kulttuurisen moninaisuuden ennen kaikkea voimavarana. Perusoikeudet omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon sekä katsomukseen tunnustetaan. Suomalaista kulttuuriperintöä, kansalliskieliä sekä yhteisön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta arvostetaan. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.)

Varhaiskasvatuksessa sekä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta huolehditaan koko yhteisön tasolla. Toiminnassa huomioidaan kaikin tavoin ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntapa ja sen välttämättömyys. Vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön vaalitaan. Kohtuullisuus, säästäväisyys, uusiokäyttö sekä tavaroiden ja tilojen yhteiskäyttö kuuluvat toimintakulttuuriin. Varhaiskasvatusyhteisön mahdollisuus toimia sekä kiireettömässä, että keskittymistä edistävässä ympäristössä on tärkeää. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristökäsite tarkastelee sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista ympäristöä. Oppimisen alueet -käsitteellä kuvataan varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä ohjaten monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Oikeus monipuolisiin kokemuksiin eri alueista on lapsen oikeus, ja aihepiirejä yhdistellään soveltaen lasten mielenkiintoon ja osaamisen tasoon. Oppimisen aluekokonaisuuksia on viisi, ja ne käsittelevät kieliä, ilmaisua, lasta yhteisössään sekä tutkijana ja toimijana ympäristössään sekä liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvää tavoitteistoa. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.) Seuraavissa kappaleissa tarkastelemme suomalaisen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria nimenomaan opinnäytetyömme kehittämistehtävän ja tematiikan suuntaisesti.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on muun muassa lasten uteliaisuuden ja kiinnostuksen vahvistaminen kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Lapsille kieli on sekä oppimisen kohde että väline - sen avulla lapsi ottaa haltuunsa erilaisia asioita ja tilanteita sekä ilmaisee itseään, toimii muiden kanssa vuorovaikutuksessa ja hankkii tietoa. Lasten sanavaraston kehittymistä tuetaan toiminnan sanallistamisen ja keskustelemisen avulla. Kielellisiä valmiuksia ja muistin kehittymistä voidaan tukea esimerkiksi lorujen, laululeikkien, kielellä leikkelyn, nimeämisen sekä kuvaavien sanojen käytön avulla. (Ouka 2017, 51-53.) Lorujen kautta kielen rytmin ja rakenteen hahmottaminen kehittyy (Aivoliitto). Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue puolestaan tukee etenkin lasten laaja-alaista osaamista liittyen kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun, ajatteluun ja oppimiseen. Toiminnassa on mahdollista hyödyntää monia eri menetelmiä, myös vierailuja tai tapahtumia lähiympäristössä. Lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin ja hyvän tulevaisuuden rakentamiseen suunnataan pohtimalla lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin luodaan lapsille mahdollisuuksia eläytyä - tärkeinä tiedonlähteinä lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt sekä lasten vanhempien ja isovanhempien asiantuntemus kulttuuriperinnöstään. Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alue ohjaa osaltaan tutkimaan luontoa ja lähiympäristöä tukien oppimista juurikin tutkimisen ja ihmettelyn, oivaltamisen kokemusten kautta. Samalla lasta ohjataan

valintoihin, jotka ovat kestävän elämäntavan mukaisia. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019; Ouka 2017, 55-56.)

Jo varhaiskasvatustalaki linjaa, että kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä sekä luotava tarvittavat yhteistyörakenteet (Finlex 540/2018 3§, 7§, viitattu 10.1.2019). Varhaiskasvatuksessa potentiaalisena yhteistyötahona voidaan ajatella kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa yhteistyötä on luontevaa varhaiskasvatuksen tavoitteiston puitteissa tehdä. Esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta tai kulttuurista vastaavien tahojen tai muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta tukien varhaiskasvatuksen tavoitteita. Tämän päivän varhaiskasvatuksessa korostuu näkemys siitä, että lasten mielenkiinnon kohteiden tulisi olla keskeinen lähtökohta monelle toiminnalle. Esimerkiksi kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatus mahdollistaa monipuolisen kulttuurin kokemisen vahvistaen lasten kykyä omaksua kulttuuria sekä käyttää, tuottaa ja muuttaa sitä itse. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.) Tämä korostaa osaltaan mielestämme myös tavoitteellisen ja suunnitelmallisen, monipuolisella välineistöllä ja menetelmillä esteettisesti, innostavasti sekä lapsentasoisesti ohjaten toteutetun kulttuuriperintökasvatuksen merkitystä.

Varhaiskasvatus kodin ulkopuolella pyrkii kehittämään lasten käsitystä lähiyhteisön monimuotoisuudesta. Kohdatessa arjessa toisenlaisia tapoja olla ja toimia työstetään tätä eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Mahdollisuudet eläytyä menneisiin tapahtumiin tai tilanteisiin, leikkeihin, esineisiin ja ympäristöihin, tilaisuus tutustua omaan henkilöhistoriaan ja kulttuuriperintöön tekee tutummaksi myös mennyttä aikaa. Rakennetussa ympäristössä retkeily ja ympäristön kaikinainen tutkiminen on oleellista tuettaessa ympäristösuhdetta myönteisten kokemusten kautta. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.)

2.2 Ilmiöpohjainen oppiminen varhaiskasvatuksessa

Vuonna 2016 käyttöön otetut uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat nostavat esiin aktiivisen, elinikäisen oppijan roolin korostaen yhteisöllisyyttä ja yhdessä oppimista. Puhutaan laaja-alaisista oppimistavoitteista, oppimiskokemusten monialaisuudesta sekä ilmiöpohjaisuudesta. (EDU 2017,

OPH 2019A. Viitattu 23.3.2019.) Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteista voidaan löytää ilmiöpohjaiseen pedagogiikkaan liittyviä ajatusmalleja, vaikka ilmiöpohjaisuus sinänsä ei erillisenä terminä nousekaan esille. Kuten aiemmin todettiin, perusteissa korostuu oppimiskäsitys lapsesta aktiivisena ja kokonaisvaltaisena oppijana. Tänä päivänä varhaiskasvatus kytkeytyy entistä vahvemmin osaksi elinikäisen oppimisen ja kasvun polkua ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on sekä sisällöllisiä että tavoitteellisia yhtymäkohtia esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien kanssa. Esimerkiksi laaja-alaisen osaamisen ytimenä on se, millaisia taitoja ja tietoja lapsi elämässään tarvitsee ja miten niiden kehittymistä jo varhaiskasvatuksessa voidaan tukea. (OPH 2019B. Viitattu 21.3.2019.)

Jo pienten lasten toiminnassa ilmiöoppimisen elementit ovat läsnä: Lapset ihmettelevät ja pohtivat jo luonnostaan asioita, eikä leikki ja ajattelu aina asetu aikuisten asettamiin raameihin. Leikin ja ilmiöpohjaisen oppimisen voidaan katsoa perustuvan arkielämän kokemusten ohella ympäristön havainnointiin, ja ajattelun kehittymisen tarvitsevan tilaa tutkia ja ihmetellä. Lapsen kiinnostus asioita kohtaan syntyy vähitellen ilmiön tutkimisen aikana aikuisen pyrkiessä alussa ehkä herättelemään kiinnostusta asiaa kohtaan. Ilmiöpohjainen pedagogiikka perustuu ajatukseen uusien tietojen ja taitojen rakentumisesta osaksi aiempaa ymmärrystä sitä muokaten ja täydentäen. Ilmiöpohjainen oppiminen pyrkii lasten itseohjautuvuuteen ja aktiivisuuteen tavoitellen kasvua omasta oppimisesta vastuun ottavaksi toimijaksi. Ilmiöpohjainen oppiminen onkin usein monitahoinen, erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen johdattelleva prosessi ja malli, joka huomioi monipuolisemmin myös lasten erilaiset oppimistyyliä. (Lonka, Hietajärvi, Hohti, Nuorteva, Rainio, Sandström, Vaara & Westling 2015, 52, 54-55, 60.) Ilmiöpohjaisessa työskentelyssä oppivat sekä lapset että kasvattajat. Oikeita vastauksia ei ole, vaan uutta opitaan yhdessä vuorovaikutteisesti, aikuisen ohjauksessa. (Honkonen & Lehmuskoski 2015. Viitattu 21.3.2019.) Lapsia systemaattisesti kuuntelemalla kartutetaan tietoa paitsi lapsesta itsestään, saadaan myös arvokasta tietoa, jota tarvitaan meneillään olevan prosessin tai varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen sinänsä. Lasten itsensä tuottama tieto voi haastaa terveellä tavalla ehkä jo itsestäänselvyyksiksi juurtuneita toimintamalleja ja ajattelua. (Roos 2015. Viitattu 15.3.2019.)

2.3 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksessa tavoitellaan kehittävää, terveellistä ja turvallista, esteetöntä oppimista edistävää oppimisympäristöä, jonka resurssien avulla lapsi oppii ongelmanratkaisua ja uusia asioita. Oppimisympäristöllä sinänsä tarkoitetaan lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta tukevia yhteisöjä ja käytänteitä, tiloja ja paikkoja, välineitä ja tarvikkeita. Puhutaan siis sekä fyysisestä, psyykkisestä että sosiaalisesta varhaiskasvatuksen tavoitteiston suuntaisesta ulottuvuudesta lasten terveen itsetunnon ja oppimisen taitojen tukijana. Yhteistyö lasten kanssa on oppimisympäristöjen suunnittelussa ja toteuttamisessa tärkeää. Lasten luontainen uteliaisuus ja oppimisen halu tulee mahdollistaa sekä tarjota vaihtoehtoja leikkiin, aktiivisuuteen ja kokemiseen, myös rauhoittumiseen ja lepoon eri tavoin, myös kehollisesti ja moniaistisesti. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan yleensä erikokoisissa ryhmissä, jotka tarjoavat kullekin sopivia mahdollisuuksia osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toimiminen pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää sekä lasten että henkilöstön keskittymistä ja lapsilähtöistä toimintaa sinänsä. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.)

Vaihtelevat oppimisympäristöt, lähiluonto, pihat ja puistot sekä muut rakennetut ympäristöt tarjoavat uusia kokemuksia ja monipuolisia vaihtoehtoja leikille ja tutkimustyölle tarjoten myös monenlaisia liikunta- ja luontoelämyksiä. Yhteistyö lähialueen toimijoiden kanssa, vierailut vaikkapa museoon ja kulttuuriperintökohteisiin rikastavat entisestään lasten oppimisympäristöjä tarjoten myös luontevia, henkilöstön ja huoltajien välisiä yhteistyömahdollisuuksia. (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019.) Lapset ovat pääasiallisesti kiinnostuneita ympäristöstään sekä elämästä ympärillään. Mitä todentuntuisempi ja autenttisempi oppimisympäristö on, sitä monipuolisempi ja syvällisempi kokemus lapselle muodostuu. Pelkkiä kertomuksia tai kuvia rikkaamman mielikuvan ja kokemuksen esimerkiksi museoista ja niissä kohdatuista historiasta, esineistä ja välineistä lapsi saa nimenomaan museossa. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 51- 52.) Luonnon tarjoamat monipuoliset oppimisympäristöt mahdollistavat puolestaan erilaisia oppimista tukevia työtapoja: Luonto toimii erityisesti kokemuksellisena ja tutkimuksellisena oppimisympäristönä. (Mykrä 2017, 10.)

2.3.1 Museo oppimisympäristönä

Museot tarjoavat tämän päivän opetussuunnitelmienkin edellyttämiä, päiväkodin ulkopuolisia, opetusta ja kasvatusta monipuolisia ja syventäviä, ilmiöpohjaista oppimista tukevia oppimisympäristöjä. Museoille ominainen toimintatapa on tutkiva oppiminen, jota tehdään erilaisten tehtävämateriaalien tai mobiiliteknologian avulla, esineitä tutkien tai aiheesta keskustellen. Museouteliaisuus on lapselle luontaista. Ihmetellään maailmaa, tuntemattomia asioita, mietitään menynyttä. Uteliaisuuteen voidaan vastata aihepiiriä lapsilähtöisesti lähestyen. Asiat sidotaan lasten arkeen ja kokemushistoriaan hyödyntäen vuorovaikutuksellisia sekä lapsen omaa aktiivista toimintaa ja ajattelua. Havainnoidaan, tutkitaan ja kokeillaan, vertaillaan ja luokitellaan, keksitään itse. Samalla edistetään kerätyn tiedon ja kokemusten jäsentämisen sekä päättely- ja ongelmanratkaisutaitojen jalostamista, kehitytään ajattelijana. Positiivisen kokemuksen ja muistijäljen jättäminen museosta ja sen tunnelmasta sinänsä kertoo jo onnistumisesta. (Simo & Karttunen 2015. Viitattu 31.1.2019.)

Museon tarjoama oppimisympäristö tukee yhteisöllisyyttä ja kulttuuri-identiteetin rakentumista tarjoten mahdollisuuksia mm. monilukutaidon kehittämiseen ja laaja-alaiseen oppimiseen myös valmiita oppimiskokonaisuuksia tarjoten. (Pedaali. Viitattu 31.1.2019.) Museoiden mahdollisuudet oppimisympäristöinä onkin meilläkin tunnustettu. Esimerkiksi Pienten paja on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama, Tekniikan museon vuosina 2012-2015 toteuttama kehityshanke, joka tavoitteli esi- ja alkuopetusikäisille vieraille suunnatun toiminnallisen oppimis- ja elämysympäristön tuottamista Tekniikan museoon. Hankkeessa kehitettiin toimintatapoja, joilla pyrittiin lisäämään sekä lasten että kasvattajien käsitystä teknologiasta ja tuomaan aihepiiriä arkipäivän keskusteluun. Huomionarvoista on, että erityisesti kasvatusalan opiskelijoille toimintatavat ovat osoittautuneet hedelmällisiksi hahmottaessaan lapsiryhmän toimintaa ja ajattelua. Toiminta on täten ollut hyvä ikkuna varhaiskasvatuksenkin arkeen, mutta myös sen pedagogisiin tavoitteisiin ja monimuotoisiin toimintamenetelmiin. (Simo & Karttunen 2015. Viitattu 31.1.2019.)

Pienten paja -hankkeen myötä pienille lapsille suunnatun museotoiminnan suunnittelussa keskeisiksi, kehitystyötä ohjaaviksi elementeiksi kohosivat seuraavat aspektit:

1. Monitieteisyys ja tieteiden rajojen ylittäminen
2. Monimuotoisuus ja moniaistisuus, monipuoliset menetelmät
3. Lasten oman tietämyksen arvostaminen ja tilan antaminen

4. Oman ja yhteisöllisen osallistumisen tukeminen
 5. Arkisen ja tieteellisen ajattelun yhdistäminen
 6. Mielikuvituksen ja leikin hyödyntäminen
- (Simo & Karttunen 2015. Viitattu 31.1.2019.)

2.3.2 Turkansaaren ulkomuseo oppimisympäristönä

Yhteistyökumppanina tässä opinnäytetyössä on Oulun kaupungin Museo- ja tiedekeskus Luuppi ja konkreettisenä toimintaympäristönä Turkansaaren ulkomuseo. Turkansaarella on oululaisessa mielenmaisemassa tärkeä sijansa, ja etenkin oulujokivartisen puheessa kuuluu siitä positiivinen, lämmin ja kotoisa kaiku. Kaupungin lähetyiltä löytyvä historiallinen maalaismaisema ja luonnonkaunis ympäristö peilaavat pohjoisen maaseudun elämää laajemminkin. Monipuolinen museotoiminta tukee ansiokkaasti yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, se vahvistaa kulttuuri-identiteettiä tarjoten kävijöilleen mahdollisuuden tuntee itsensä osalliseksi ympäröivästä kulttuurista ja elämänmenosta. Museo mahdollistaa kohtaamiset, mutta tarjoaa myös yksityisyyttä sitä haluaville. Hyvä sijainti, sopivan vaatimaton ja mutkaton ilmapiiri sekä vapaus valita askeleittensa suunta ja aikataulu tekevät siitä varteenotettavan vierailukohteen ja elämysympäristön myös varhaiskasvatuksen puitteissa museossa vieraileville lapsiryhmille.

Turkansaaren ulkomuseo sijaitsee kolmella Oulujoen saarella Oulun keskustasta ylävirtaan päin. Museo on ulkomuseoista Suomen toiseksi vanhin ja se on perustettu vuonna 1925. (Oulu 2018. Viitattu 31.1.2019.) Museosaarilla on sekä alkuperäisiä että muualta sinne siirrettyjä rakennuksia. Turkansaaren ulkomuseo on yksi oululaisista sekä kulttuurikasvatus- että kulttuuriopetus suunnitelman toimijoista tehden tiivistä yhteistyötä niin lähiseudun varhaiskasvatukseen kuin perusopetuksen kanssa. Museossa on järjestetty erilaisia tapahtumia ja teemakausia, jolloin ryhmät ovat voineet vieraila alueella omien ohjaajiensa johdolla tiettyyn tematiikkaan tutustuen. Myös museopedagogisesti ohjattuja museovierailuja on tarjottu ryhmille. Esimerkiksi kaikkien oululaisten kakkosluokkalaisten ohjelmaan kuuluu lähtökohtaisesti vierailu museoalueelle (vrt. esim. Jehkonen 2015. Viitattu 31.1.2019), mutta välimatkat kustannuksineen aiheuttavat luonnollisesti omat haasteensa sen toteuttamiselle. Turkansaarella on jo pitempään huomioitu lasten näkökulma toiminnassa yleensäkin. Lasten kanssa liikkuvien tarpeita palvelemaan on olemassa omat tilansa, toimintonsa ja tapahtumansa sekä itsenäisesti että erilaisten yhteistyökumppaneitten kera toteuttaen. Lapsi-

ystävällisyydestä kertoo osaltaan sekin, että koko museoalue on lähtökohtaisesti aina auki ollessaan kaikkien vierailijoitten ulottuvilla ikään katsomatta.

Turkansaaren osalta lastentoimintojen osalta luontevia ja kiinnostavia aihepiirejä ovat esimerkiksi maa- ja metsätalous, kalastus sekä terva. Luonnollisesti myös Siikasaaren ansapolun kaltaisella, satumetsäisellä ympäristöllä on tälle kohderyhmälle eittämättä paikkansa. Vekaravintti on Turkansaaren museon oma lasten tila, jossa mahdollistuu kokemus ja elämys, jossa saa koskea ja tutkia. Vintin leikkiympäristöä on luotu omatoimileikki mahdollistaen sekä entisaikaa ja nykypäivää yhteen tuoden. Tilaa käytetään myös ohjattuun ryhmätoimintaan. Vekaravintti on lunastanut hyvin paikkansa museossa vierailevien lapsiasiakkaitten keskuudessa, eikä varsinaisia leikkipaikkoja pihalueella sovi unohtaa pohdittaessa nimenomaan lasten viihtymistä Turkansaarella. Vuoden aikana museoalueella järjestetään erilaista tapahtumatoimintaa. Päätapahntumien (tervanpolttoviikko, juhannusjuhlat) yhteydessä järjestetään yleensä myös lapsille omaa toimintaa, ja lapsille suunnattuja erillistapahtumia toteutetaan myös vuosittain. Kevät- ja syyskaudella alueella vierailevat koululais- ja päiväkotiryhmät. Joulunajan toiminnoissa on perinteisesti ollut yleisötapahtumien ohella myös erillistarjontaa nimenomaan em. ryhmille.

3 HYVINVOINTIA KULTTUURISTA

3.1 Kulttuuriperintö kasvattaa

Kulttuuri tuottaa arkeemme monenlaista hyvinvointia. Kulttuurin ymmärrys ja kyky tulkita sitä omista lähtökohdistaan tuo henkistä tasapainoa. Identiteetin tunnistaminen osana sukupolvien ketjua vahvistuu kulttuurinäkömman laajentaessa aikaikkunaa vuosienkin taa. Se, että tuntee kulttuuriperintöään, tukee ajattelutaitoja ja kartuttaa osaamista monille aloille. Kulttuuriperinnön ymmärtäminen edistää kestävästä kehitystä sekä tukee esimerkiksi medialukutaitoa. (Kauppinen & Huovinen 2008, 5.) Tästä näkökulmasta kulttuuriperintökasvatuksen paikallisia menetelmiä ja muotoja kehittävä opinnäytetyömme sitoutuu hyvin sosiaalialan tavoitteistoon ja periaatteisiin.

Kulttuuriperinnön käsite on muuttunut aikojen kuluessa. Tänä päivänä sillä tarkoitetaan inhimillisen toiminnan tuottamia aineellisia ja ei-aineellisia asioita, historiallisia muistomerkkejä ja paikkoja, rakennettua historiallista ympäristöä, erilaisia esineitä, maisemia ja perittyjä toimintoja, jotka nähdään kollektiivisesti säilyttämisen arvoisena. 2000-luvulla käsitteeseen liittyy selkeästi myös arvokeskustelu, sillä yleensä kulttuuriperintöön sisältyy ajatus jonkin perityn säilyttämisestä ja huolehtimisesta: Halu säilyttää ja vaalia jotakin on aina arvovalinta, johon ajan yhteiskunnallinen todellisuus on lyönyt oman leimansa. Kulttuuriperinnön käsitteeseen liittyy osaltaan myös tunteita, ja esimerkiksi rauhanomaisuutta, suvaitsevaisuutta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä korostetaan. Nämä painotukset näkyvät osaltaan aina aikansa kulttuuriperintöopetuksessa sekä vaikkapa museoiden vitriineissä tai digitaalisissa aineistoissa. On hyvä muistaa, että myös sillä, mitä ei syystä tai toisesta haluta tuoda esille, on oleellista merkitystä. (Knuutila 2008, 12-18; Viikuna 2008, 49.)

Kulttuuriperintö auttaa meitä yhdistämään mennyttä ja nykyisyyttä. Se, että tiedämme, mistä olemme tulleet ja missä paraikaa olemme auttaa myös suunnittelemaan tulevaa. Se korostaa täten vastuuta omasta elämästä, toisista ihmisistä sekä yhteisistä ympäristöistä ja yhteisöistä. Kulttuuriperintöä on myös luonnehdittu turvajärjestelmäksi, joka omalla tavallaan luo turvallisuutta ja järjestelmällisyyttä inhimilliseen maailmaan. (Viikuna 2008, 56.) Tarkasteltaessa kulttuuriperintökasvatusta ja -opetusta voidaan erottaa erilaisia määritelmiä riippuen siitä, miten kulttuuri yleensä käsitetään. Kapeimmillaan puhutaan tällöin erilaisista taidemuodoista, laajemmassa mitakaavassa kaikista ihmisen tekemistä ratkaisuista suhteessa ympäristöönsä. Kulttuuriperinnössä

itsessään on jo kasvatuksellisuuden näkökulma sen pyrkiessä ohjaamaan yksilön kehitystä ihmisenä kasvussa ja muovatessa arvomaailmaa. Kulttuuriperintökasvatus voi tapahtua ihmisten välisenä vuorovaikutuksena tai esineitten ja asioitten välityksellä. Yhtä kaikki tavoitellaan taitoja, jotka auttavat havainnoimaan, ymmärtämään sekä arvostamaan omaa ympäristöä. (Tornberg & Venäläinen 2008, 66-67.) Tällä on eittämättä suuri merkitys myös yksittäisen ihmisen elämänhallinnan ja hyvinvoinnin näkökulmasta.

3.2 Kulttuurikasvatus Oulussa

Varhaiskasvatusta ohjataan paikallisesti Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaiskasvatustakiin pohjaten paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien avulla. Myös yksikkö- ja ryhmäkohtaisesti laaditaan vuosittaisia toimintasuunnitelmia. Niin ikään jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä hänen huoltajinsa kanssa. (Oulun kaupunki. Viitattu 17.3.2019.) Oulussa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisten kehittämisperiaatteiden lisäksi kestävän kehityksen, kulttuurin, liikunnan ja osallisuuden aihepiirit (Ouka 2017, 33-39). Oulussa kulttuuri onkin ollut jo vuosien ajan yksi varhaiskasvatuksen painopistealueista. Vuonna 2006 on julkaistu kulttuuripalveluita, lastenkulttuuria ja taidekasvatusta yleisesti esittelevä Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuurinen linjaus, joka määritteli kulttuurin kolmelle tasolle. Oulussa on laadittu Varhaiskasvatuksen kulttuuriopas, joka linjaa kulttuurikasvatuksen tavoitteistoa, esittelee paikallisia toimijoita ja yhteistyömahdollisuuksia. Siinä edellä mainitut kolme tasoa on päivitetty arkitasolle, kulttuuristen sovellusten tasolle sekä kulttuuritoimijoiden ja -laitosten ammattimaisiin kulttuuripalveluihin. (Tuomala & Tenetz. Viitattu 31.1.2019.)

Oulussa kulttuurikasvatus nähdään keinona ja välineenä hyvinvoinnin edistämistyössä. Kulttuurilla tarkoitetaan yhteisesti jaettuina ja kunnioitettuja arvoja ja asioita, joitten oppimisessa on oleellista kulttuurin lukutaito sekä oman paikan hahmottaminen yhteisössä. Lastenkulttuurista puhuttaessa tarkoitetaan paitsi lasten tekemää, myös heille tehtyä ja heille suunnattua kulttuuritarjontaa. Varhaiskasvatuksen tahtotilana on taata lapsille tasavertaisia ja monipuolisia mahdollisuuksia toimia kulttuurin saroilla ja päästä kokemaan kulttuurikasvatusta. Jos lastenkulttuuria tarkastellaan vielä laajemmin, kattaa näkökulma myös lapsen elämäntilanteeseen liittyvän kulttuurin ja elämään vaikuttavat yhteiskuntaelämän osa-alueet, myös perinteet ja rutiinit. Varhaiskasvatuksessa kult-

tuurikasvatuksen tulisi nivelyä luontevasti eri oppimisen alueisiin sekä paikalliseen toimintakulttuuriin tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. (Ouka 2017, 34-36.)

Alakööki on oululaisen varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatuksen, kestävän kehityksen ja liikuntakasvatuksen painopistealueiden kehittämisyksikkö. Se tukee ja kehittää varhaiskasvatuksen kestävän kehityksen kasvatusta ja kulttuurikasvatusta yhteistyössä sekä päiväkotien että perhepäivähoidon kanssa. Kulttuurikapsäkki-työryhmän puolestaan muodostaa yhdessä alaköökiläisten kanssa varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö, kulttuurituottaja ja joukko lastentarhanopettajia. Kulttuurikapsäkki kehittää varhaiskasvatuksen kulttuuritoimintaa ja viestintää suunnitellen taide- ja kulttuurikoulutuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Vuonna 2004 alkoi Oulussa niin ikään kulttuurikummitoiminta, jossa eri kulttuurilaitoksia edustavia kulttuurikummeja voi hakea vuodeksi kerrallaan. Kulttuurikummi vierailee päiväkodissa esitellen edustamansa tahon toimintaa tai ohjaten tuokion, lapset voivat vierailla myös kummin toimipaikassa. (Tuomala & Tenetz. Viitattu 31.1.2019.) Esimerkiksi Turkansaaren henkilöstöstä osa toimii kulttuurikummin tehtävissä.

Kuten todettua, parhaimmillaan kulttuurikasvatus integroituu tiiviisti varhaiskasvatuksen eri orientaatioalueisiin ja toimintakulttuuriin sinänsä. Sen tavoitteellisuudella ja suunnitelmallisuudella nähdään erityistä merkitystä pyrittäessä varmistamaan jokaisen lapsen pääseminen osalliseksi kulttuurikasvatuksesta: Suunnitelmalla pyritään takaamaan yhdenvertaiset mahdollisuudet kulttuurikasvatukseen Oulussa ja avaamaan käsitystä kulttuurikasvatuksesta sinänsä. Suunnitelma on jaettu ikäkausittain alle 3-vuotiaisiin, 3–5-vuotiaisiin ja esiopetusikäisiin. Oulussa on myös herätelty ajatusta kulttuuripolusta, jota tavoitellaan jatkumoksi varhaiskasvatuksesta aina perusopetuksen yhdeksännelle luokalle. Kulttuuripolku-nimitys on yleistynyt monissa kunnissa kuvaamaan varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä kulttuuritoimijoiden yhteistyötä. Polku määrittelee konkreettisesti, missä vaiheessa varhaiskasvatusta tai perusopetusta tavoitellaan esimerkiksi vierailuja kulttuurilaitoksiin tai milloin osallistutaan työpajoihin. Kulttuuripolku ei siis linjaa oppimisen sisältöä sinänsä, vaan helpottaa kulttuurikasvatuksen aikataulutusta ja resurssointia. (Tuomala & Tenetz. Viitattu 31.1.2019.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Kohderyhmän kuvaus

Opinnäytetyössämme keskitymme tarkastelemaan tilannetta, jossa lapset tulevat museoon varhaiskasvatuksen puitteissa. Työmme rajausta tukee osaltaan Turkansaaren vierailijaryhmien koostumus, jossa ko. ryhmät ovat olleet keväisin ja syksyisin hyvin edustettuina museon ollessa muulta yleisöltä suljettuna. Samalla rajaus tarjoaa työllemme luontevan viitekehyksen – opinnäytetyömme tarkastelee museon yleisötyön mahdollisuuksia nimenomaan varhaiskasvatussuunnitelman antaman arvopohjan ja tavoitteiston linjassa huomioiden myös paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman painopisteitä. Olemme rajanneet pääasiallisen kohderyhmämme iältään 3-5-vuotiaisiin lapsiin, jolloin toiminnan kohdentaminen ensisijaisesti heidän ikä- ja kehitystasonsa huomioiden on mahdollista. Koska tarkastelemme nimenomaan varhaiskasvatuksen puitteissa museossa vierailevia lapsia, on oleellista huomioida myös ryhmän mukana liikkuvat, sitä ohjaavat aikuiset, varhaiskasvatuksen ammattilaiset, ja heidän roolinsa toiminnan mahdollistajana: Leikki-ikäisen lapsen oppiminen on erityisen tehokasta silloin, kun hän pääsee myönteisen toiminnanvirran mukaan ja hänen kysymyksiään ei jätetä vaille vastausta. Lapselle on merkityksellistä myös voida ohjata tutustumista uusiin asioihin oman mielenkiintonsa mukaisesti. (Huotilainen 2019, 144.)

3-5-vuotiaille toimintaa suunniteltaessa on otettava huomioon eroja iässä ja kehitystasossa. Lasten kehitys pääosin etenee tiettyjen kehityssuuntien mukaan, mutta kunkin lapsen yksilöllisyys vaikuttaa kehitykseen. Kehityksen kannalta merkityksellistä on leikki, joka vaikuttaa kaikilla osaluilla kokonaisvaltaisesti. Lapsille olennaista on yhdessä toimiminen sekä vuorovaikutus leikeissä ja toiminnassa. (Koivula & Laakso 2017, 108, 123.) Oulun kaupungissa on käytössä varhaiskasvatuksen kulttuurisuunnitelma, jossa 3-5-vuotiaitten osalta korostetaan lapsen omaehtoisen toiminnan, ilmaisun ja kulttuuritoiminnan mahdollistamista ja tukemista, sopivia välineitä, taideaineiden ja lähikulttuuriympäristön antien hyödyntämistä. Kaupungin linjausten mukaan ikäryhmälle voidaan hakea myös kulttuurikummiä, osallistua erilaisiin näyttelyihin ja ohjelmiin tai muihin ammattimaisiin kulttuuripalveluihin. (Tuomala & Tenetz 2015. Viitattu 31.1.2019.) Turkansaaren vierailua ei toistaiseksi ole kohderyhmälle suunnitelmaan kirjattu eikä resurssoitu. Osa varhaiskasvatuksen ryhmistä kuitenkin vierailee Turkansaareissa esimerkiksi kevätretkensä tai museon koululais- tai varhaiskasvatusryhmille suunnattujen erillistapahtumien yhteydessä.

3-4-vuotias on utelias ja kiinnostunut erilaisista asioista. Hän kyselee eri ilmiöistä ja niiden syysuhteista. Satujen kuuntelu, lorut ja riimit ovat lapsen älyllisen kehityksen kannalta tärkeitä. Lapsi myös nauttii niistä. Lapsi alkaa itsenäistyä ja hänellä on jo selkeä tietoisuus omasta minästään. Kolmenlivuotiaalla lapsella sosiaaliset taidot ovat hioutumassa, eikä yhteisleikki aina ole sujuvaa. Erilaiset roolileikit ovat lapselle mieluisia ja kuvitteluleikit onnistuvat rikkaan mielikuvituksen avulla. Aikuisen seura ja tuki on kuitenkin lapselle vielä tärkeää. Lapsi on yleensä innokas ja reipas liikkuja. Hienomotoriikka kehittyy koko ajan ja lapsi onkin innokas tekemään asioita käsillään. (MLL 2018 A. Viitattu 28.1.2019.) Viisivuotiaaksi tullessaan lapsi alkaa pikkuhiljaa enemmän huomioida toisia ihmisiä ja hänen luonteenpiirteensä ja persoonallisuutensa alkavat selvemmin näkyä. Lapsella on yhä voimakas mielikuvitus, vaikka hän alkaa ymmärtää, mikä on oikeasti totta ja mikä satua. Lapsi pohtii entistä enemmän erilaisten ilmiöiden syitä, kyselee eri asioista ja uskoo, että kaikkiin kysymyksiin on olemassa jokin selitys. Asioiden oivaltaminen ja aikuisen kanssa pohdiskelu tuovat mielihyvää. Erilaisten ilmiöiden kokeileminen käytännössä on mieleistä. Viisivuotias kykenee jo suunnittelemaan ja keskittymään toimiinsa paremmin. Sellaisten asioiden ja ilmiöiden pohtiminen, jotka eivät ole käsin kosketeltavia, on helpompaa. Sadut ja kertomukset ovat lapselle tärkeitä ja viisivuotias kykenee jo melko monimutkaisen kertomuksen juonen seuraamiseen. Lapsi nauttii myös sanaleikeistä ja vitseistä, vapaasta luomisesta, mielikuvituksestaan ja leikistä. Ilon tuottamisen lisäksi niillä on suuri merkitys älyllisen kehittymisen ja oppimisen kannalta. Lapsen suunnitelmallisuus, muisti, omatoimisuus ja syysuhteiden oivaltaminen kehittyvät leikin kautta. Lapsi on jo taitava leikkimään yhteis-, sääntö- ja roolileikkejä. Liikkuminen ja karkeamotoriset taidot ovat harjaantuneita ja monipuolisia, ja hienomotoriset taidot tarkentuvat ja esimerkiksi piirroksissa korostuvat yksityiskohdat. (MLL 2018 B. Viitattu 28.1.2019.)

Lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Lapsi ilmentää tunteitaan ja ajatteluaan toimiessaan itselle mielekkäällä tavalla. Leikin rakennuspalikoina lapset käyttävät luovasti kokemuksiaan ja elettyä elämäänsä: Hassuttelevat, jäljittelevät, pohtivat ja luovat uutta leikissään ja leikkiessään. Vapaus, aika ja tila ovat niitä, mitä lapsi aikuiselta tarvitsee. Liikkeen kautta lapsi tutustuu oman kehonsa rajoihin ja lapsen näkemys itsestä, voimastaan ja koostaan vahvistuu liikkumisen avulla. Aikuisen tuleekin tarjota mahdollisuus päivittäiseen liikkumiseen ja luoda ympäristö liikkumiselle kutsuvaksi ja virittäväksi. Musiikista, taiteesta, tanssista, draamasta, kädentaidoista, kirjallisuudesta syntyy lapselle merkityksellisiä kokemuksia. Taide tarjoaa mielikuvitusmaailman, jossa kaikki on leikisti totta ja mahdollista. Kokemukset siitä, mikä on lapsen mieltä kiehtovaa ja kutsuvaa, mikä virittää

kokemuksen toiminnallisuudesta ja osallisuudesta sekä vetää itse luomaan ja kokemaan, ovat merkityksellisiä. Kasvattajan tulee tarjota taiteellisia elämyksiä eri aistialueilla. (THL 2018. Viitattu 28.1.2019.)

Lapselle luontaista toimintaa syntymästä saakka on tutkiva ihmettely. Lapsi kokee osallisuutta yhteisöön ja ympärillä olevaan maailmaan sekä tyydyttää uteliaisuuttaan tutkiessaan. Lapsen mieli on utelias, kokeileva, etsivä ja innostuva. Oppimisen iloa vahvistavat ja ylläpitävät kokemukset yrityksestä, erehdyksestä ja oivalluksesta. Kasvattajan tehtävänä on antaa mahdollisuus lapsille, pienille tutkijoille, seikkailuun ja mahdollisuuksiin. Arvokkainta yhdessäoloa lapselle on yhdessä ihmettely elämän moninaisten asioiden äärellä. Ympäristön ja ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa toimiessaan lapset käsittelevät ja jäsentävät tietoa. Oppiminen tapahtuukin parhaiten itse tekemisen ja osallistumisen kautta. (THL 2018. Viitattu 28.1.2019.) Tutkiva oppiminen on pedagoginen malli, joka nähdään parhaimmillaan ja merkityksellisimmillään kysymyksestä, tiedon puutteesta, uteliaisuudesta tai aiemman tiedon riittämättömyydestä kumpuavana, yhteisöllisenä tutkimusprosessina. Uutta tietoa ja ymmärrystä pyritään saavuttamaan erilaisten menetelmien avulla kysyen, ihmetellen, selittäen, hankkien uutta tietoa, keskustellen ja omia ja toisten käsityksiä vertaillen. (Lipponen 2017, 31.) Tällöin on tärkeää, että myös kasvattaja itse on ihmettelijä ja ohjaa ihmettelemään niin omalla toiminnallaan kuin rakentamalla siihen houkuttelevia oppimisympäristöjä.

4.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme pyrkii tuottamaan varhaiskasvatuksen puitteissa Turkansaaren ulkomuseossa vierailuille ryhmille käyttökelpoisia, mielekkäitä ja paikallisuuteen nojaavia kulttuuriperintökasvatuksen materiaaleja. Oleellisena osana on myös museoalueen hyödyntäminen elämyksiä tuottavana oppimisympäristönä sekä ilmiöpohjainen, museoille ominainen tutkivan oppimisen pohjiva lähestymistapa toiminnan muotona. Pitemmän ajan kehitystavoitteena voidaan nähdä syntyvien materiaalien käytön vakiinnuttaminen osaksi toimeksiantajan ja yhteistyökumppanin museopedagogista toimintaa sekä yhteistyössä kaupungin kanssa toteutettavan varhaiskasvatuksen kulttuuripolun aikataulutusta ja resurssointia. Olemme opinnäytetyössämme huomioineet varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Oulun kaupungin omien linjausten lisäksi varhaiskasvatusta ohjaavaa lainsäädäntöä ja asetuksia.

Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi asetetaan mm. lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvan monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen sekä myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen. Keskeinen tavoite on jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteissa painottuvat myös lapsen osallisuus sekä mahdollisuus toimia lapselle ominaisilla tavoilla leikkien ja liikkuen. Valmiudet ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, uskonnollista, katsomuksellista ja kulttuurista taustaa, ovat tärkeitä varhaiskasvatuksen tavoitteita. Varhaiskasvatuslaki myös velvoittaa kuntia toimimaan yhteistyössä muun muassa kulttuurista vastaavien tahojen kanssa. (Finlex 540/2018 3§, 7§, viitattu 10.1.2019.)

Tutustuessamme aihepiiriin, alueeseen sekä valitsemaamme kohderyhmään tarkemmin päätimme yhteistyössä toimeksiantajamme kanssa tuottaa kehittämistehtävässämme kuvitettuja loruja, jotka esittelevät Turkansaaren museoaluetta ja perinnettä lapsilähtöisellä ja ilmiöpohjaiseen oppimiseen kannustavalla tavalla. Päädyimme käyttämään tässä tehtävässä museoaluetta, sen rakennuksia tai niiden yksityiskohtia esittäviä valokuvia, ja liittämään niihin kohderyhmään vetoavan hahmon sekä sanallisesti kohderyhmän näkökulmasta mielekkäällä tavalla kuvan kohdetta esittelevän lorun. Lorukuvien avulla pyritään tuottamaan Turkansaaren museoalueella liikkuvalla kohderyhmälle elämyksellisiä kokemuksia, mahdollisuuksia tutustua museoon ja omaan tai lähiyhteisön perinteisiin, tutkia ja ihmetellä, tehdä oivalluksia, ilmaista itseään ja saada onnistumisen kokemuksia. Näin lorut kuvineen tukevat oppimista mahdollistaessaan lasten luontaiset tavat toimia.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteet asetetaan henkilökunnan toiminnalle, ei lapselle. Lorukuvien avulla kasvattajallekin aukenee erilainen näkökulma museoon. Perinteisellä museovierailulla usein kasvattajan rooliksi jää lähinnä ohjata joukkoa sivusta museohenkilökunnan vastatessa opastuksesta, mutta lorukuvia käytettäessä pedagoginen asiantuntijuus ja vetovastuu säilyy asiantuntijalla, varhaiskasvatuksen ammattilaisella, joka tuntee lapsiryhmänsä tarpeet ja mielenkiinnon kohteet ja jolla on herkkyyttä tunnistaa pedagogisia mahdollisuuksia, lasten aloitteita ja tunnetiloja. Varhaiskasvattajan ammattiosaaminen ja ammatillisuus ilmenevätkin juuri käytännön toiminnassa ja tilannesidonnaisesti: Toimintaa tulee voida mukauttaa sanattomienkin viestien pohjalta, sillä kaikkea ei voida aina loppuun saakka ennakoita. (OPH 2017. Viitattu 31.1.2019.) Kasvattajan rooli on hyvin keskeinen ei paitsi ohjatussa toiminnassa, myös leikissä, ja olemalla aidosti läsnä juuri näissä lapsen oloisissa hetkissä voidaan todella nähdä lapsen maailmaan, hänen todellisuuteensa

- mahdollistaa lapsen tuleminen kuulluksi ja kohdatuksi Toisaalta lapset kokevat aikuisten järjestämän toiminnan ja siihen osallistumisen, myös rutiineista poikkeamisen, kuten esimerkiksi retket, mukavana osana päiväkodin arkea. (Roos 2015. Viitattu 15.3.2019.)

Kuvitetut lorut ovat varhaiskasvattajille yhtäläillä myös suunnittelun työtaakkaa vähentävä, valmiiksi laadittu museovierailua elävöittävä kokonaisuus, jonka avulla voidaan saada uusia ideoita myös muuhun kulttuuriperintökasvatukseen ja arjen pedagogiseen toimintaan sinänsä. Niin ikään Turkansaaren ulkomuseo toimijana hyötyy opinnäytetyömme tuloksista saaden uuden työkalun varhaiskasvatuksellisiin toimintoihinsa ja säästäten työntekijöidensä suunnittelu- ja ohjausresursseja. Laatutavoitteisiimme kuuluu olennaisesti se, että lorukuvat ovat pedagogisesti käyttökelpoisia, asiasisällöltään paikkansapitäviä sekä visuaaliselta ilmeeltään houkuttelevia ja herättelevät kohderyhmänsä kiinnostusta. Lorukuvien lopullinen toteutus jää Turkansaaren museoammattilaisten osaksi, joten pyrimme siihen, että tuottamamme materiaali on mahdollisimman vaivattomasti koottavissa ja tuotettavissa kohderyhmän käyttöön toimeksiantajamme valitsemassa muodossa. Kuvitetujen lorujen käyttöä kulttuuriperintökasvatuksen keinona sinänsä pääsimme testaamaan joulukuussa 2018 Turkansaaren Maalaisjoulu -tapahtuman yhteydessä. Tuolloin keräsimme myös palautetta osallistuvan havainnoinnin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006. Viitattu 31.1.2019) avulla sekä yhteistyökumppanimme edustajien kanssa aihepiiristä keskustellen.

Omat oppimistavoitteemme keskittyvät erityisesti varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelun osaamiseen sekä monialaiseen yhteistyöhön ja toimijuuteen, osallisuuden tukemiseen. Opinnäytetyömme haasteena on suunnitella kohderyhmän ikä- ja kehitystason mukaista, mielekästä ja oppimista ja kehitystä tukevaa toimintaa huomioiden museo oppimisympäristönä. Pidämme erittäin tärkeänä sitä, että kulttuuriperintökasvatus toteutuu varhaiskasvatuksen arjessa. Haluamme tulevana varhaiskasvattajina mahdollistaa kulttuuriperintökasvatusta lasten mielenkiinnon kohteita ja kokemuspohjaa huomioiden, lähiyhteisöä tutummaksi tuoden sekä lasten omaa toimijuutta tukien. Opimme myös kulttuuriperintökasvatuksesta ja museopedagogiikasta, projektiosaamisesta. Toimimme ammattimaisessa yhteistyössä yhteistyökumppanimme kanssa, mikä vaatii meiltä suunnitelmallisuutta sekä täsmällisyyttä.

Huolimatta ensisijaisesti varhaiskasvatuksellisesta viitekehyksestä opinnäytetyömme prosessia ja kehittämistehtävää linjaavat luonnollisesti osaltaan kaikki sosionomin (AMK) pätevyyttä määrittävät näkökulmat ja sosiaalialan osaamisen alueet. Käsitys asiantuntijuudesta on laajentunut viime aikoina yhteisölliseen, joustavaan ja kulttuurista muutosta luovaan suuntaan (Isoherranen 2012, 66).

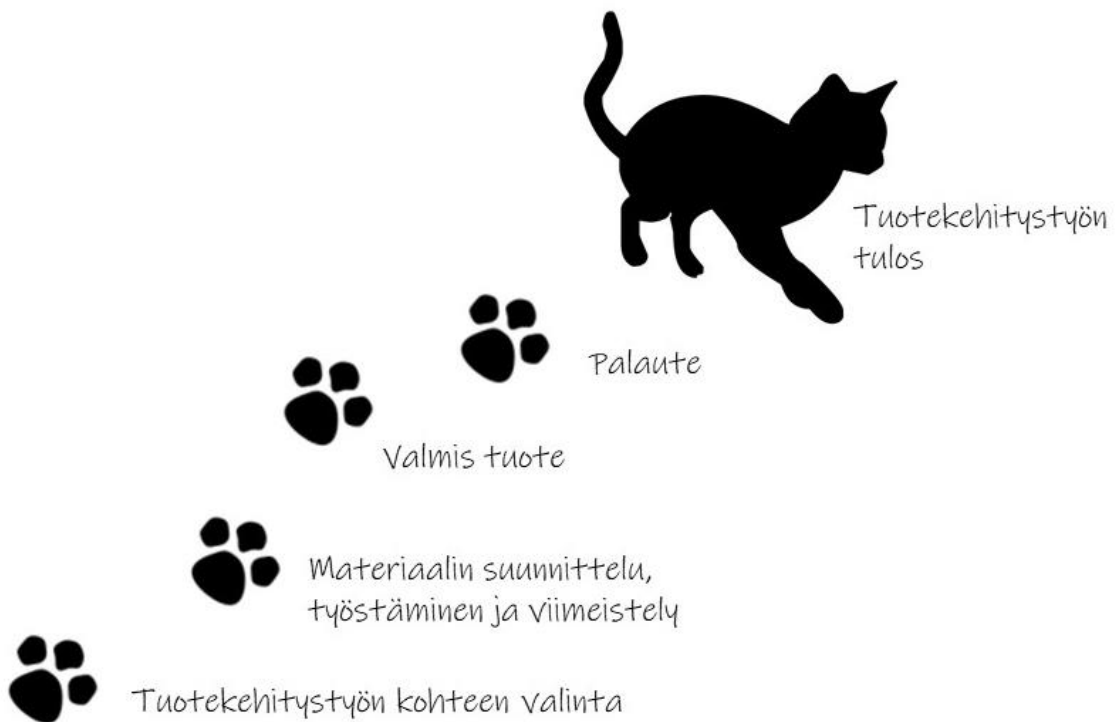
Asiantuntijuuteen sinänsä liitetään yleensä tietyn asia-alueen vahva osaaminen sekä teoriassa että käytännössä, tietoina ja taitoina (Helminen 2015 A, 82). Sosiaalialan asiantuntijuuden näkökulmasta näemme työmme kannalta olennaisimpina asiakastyön, tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen sekä kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen näkökulmat.

Opinnäytetyömme aihe on työelämälähtöinen huomioidessamme museotoimijan tarpeita toimintojen toteuttajana. Työmme keskiössä on kuitenkin ensisijaisesti varhaiskasvatuksen puitteissa museon yleisötyöhön osallistuva asiakas, lapsi ja kasvattaja, joita pyrimme palvelemaan tavoitteellisesti ja hienovaraisesti sekä osallisuutta edistäen. Kunnioitamme asiakkaan tarpeita yksilön hyvinvoinnin suuntaisesti, tuemme kasvua ja kehitystä huomioiden asiakaskuvassamme myös museon tulokulman. Monialainen yhteistyö mahdollistaa yleensäkin varhaiskasvatuksen toteuttamisen nimenomaan lasten tarpeita vastaavana, ja itse varhaiskasvatuksessa toteutuu sekä työyhteisön sisäinen että ulkoinen monialaisuus: Henkilöstössä on edustettuna useampi erilainen koulutustausta ja kelpoisuus, jotka määrittävät tehtävänkuvia ja vastuita. Toisaalta työtä tehdään yhteisten asiakkaiden asioissa myös yhdessä muihin työyhteisöihin kuuluvien ammattilaisten kanssa. (Määttä & Rantala 2016, 195.)

Monialainen ote myös opinnäytetyöprosessissamme edellyttää kaikilta osapuolilta jossakin määrin astumista oman totutun toiminta-alueen ulkopuolelle. Yhdessä oppiminen pohjautuu aina yhteiseen tarkasteluun ja toimintojen uudistaminen edellyttää kyseenalaistamisen kykyä. Kun yhteiskehittämisessä myös asiakkailla on tasavertainen roolinsa, avoimuus, keskinäinen arvostus ja kunnioitus vahvistavat osaltaan kokemusta yhdenvertaisuudesta. Tietoperustat voivat parhaimmillaan täydentää toisiaan rikastaen ja jalostaen tietoa kollektiivisen asiantuntijuuden suuntaan. (Helminen 2015 B, 226-227.) Työmme edellyttää kriittistä yhteiskuntaosaamista tarttuessamme vuorovaihteeseen, monialaiseen yhteistyötehtävään yhdistäen sekä varhaiskasvatuksen että museon yleisötyön tavoitteistoa ja arvomaailmaa asiakkaan suuntaisesti. Vastaamme samaan yhteiskuntaosaamisen vaateeseen myös pyrkiessämme kehittämistyössämme edistämään asiakkaamme osallisuutta ja parantamaan tämän osallistumisen mahdollisuuksia.

4.3 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessimme eteni Jämsän ja Mannisen kehittelemää sosiaali- ja terveysalan tuotekehitysprosessimallia mukaillen. Prosessimallissa on löydettävissä viisi eri vaihetta; ongelmien tai kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideavaihe, tuotteen luonnostelu, tuotteen kehittäminen ja tuotteen viimeistely. (Jämsä & Manninen 2000, 28, 85.) Tuotekehitystyössämme etenimme kohteen valinnasta ja yhteistyössä museon kanssa määrittelemistämme valmiin työn tavoitteista tuotteen suunnitteluun, työstämiseen ja viimeistelyyn. Keräämämme ja analysoimamme palautteen avulla saamme tietoa tuotteemme toimivuudesta ja kehittämistarpeista sekä lapsiasiakkaiden, kasvattajien että tilaajamme näkökulmasta. Tältä pohjalta kokoamme kehitystyömme tulokset. Kuviossa 1 on havainnollistettu prosessimme kulku.

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessi

4.3.1 Tuotekehitystyön kohteen valinta

Vekarat vintille! -projektiharjoittelussamme kesällä 2017 selvitimme lasten ja perheitten muodostamalle asiakasryhmälle Turkansaaren museovierailun yhteyteen sopivia ja mielekkäitä toimintamuotoja, jotka olisivat kustannustehokkaita eivätkä liiaksi sitoisi henkilökuntaa. Projektimme kautta kävi selväksi, että lapsilähtöisen, mielekkään ja yhteisöllisen tekemisen kehittämiseksi lapsille sekä heidän läheisilleen ja perheilleen, miksei siis myös varhaiskasvatuksen puitteissa alueella vieraileville ryhmille, on aidosti tilausta ja tarvetta. Itseohjautuvana tekeminen myös vapauttaa museon henkilökuntaa ohjaus- ja opastustehtävistä. Turvalliset, lapsillekin käyttökelpoiset välineet ja tarvikkeet mahdollistavat toiminnan lähiaikuisen ohjauksessa. Alueeseen tutustuminen liikkumalla eri puolilla museoaluetta on oppimisenkin näkökulmasta positiivinen vaihtoehto - liikunta tehostaa ja mahdollistaa oppimista sinänsä kasvattaen myös muistikapasiteettia (Huotilainen 2019, 79-81).

Kokonaisuudessaan opinnäytetyömme idea syntyi jo kesän 2017 kuluessa tutkiessamme Turkan saaren ulkomuseoalueen yleisötyötä ja museokasvatusta lasten ja perheitten näkökulmasta sekä todentaessamme niiden kehittämistarpeen. Näin projektiharjoittelua voidaan pitää opinnäytetyömme osaprojektina, esiselvitysprojektina (Jämsä & Manninen 2000, 85) ja samalla merkittävänä tietoperustan muodostajana. Esiselvitysprojektimme pohjalta päädyimme toimeksiantajamme kanssa yhteistyössä keväällä 2018 suunnittelemaan ja kehittämään Turkansaaren kulttuuriperintökasvatuksen käytäntöjä nimenomaan varhaiskasvatuksen suuntaisesti. Työn tavoitteena on tuottaa materiaalia, jota voitaisiin käyttää 3-5-vuotiaitten lapsiryhmien vieraillessa alueella kasvattajien johdolla. Samaa materiaalia on luonnollisesti mahdollista käyttää myös museossa vierailevien muitten lapsiasiakkaitten ja heidän perheittensä vierailua elävöittämään joko kiinteänä osana paikan museopedagogiikkaa tai toimintamenetelmänä erilaisten tapahtumien yhteydessä.

Koska opinnäytetyön kehittämistoimintaa ohjaa vahvasti lapsilähtöisyys, ilmiöpohjaisuus sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen, joustavuus siinä, että tekeminen on löyhästi ohjattua ja viime kädessä asiakkaan tai ryhmän oman aikataulun ja mielenkiinnon mukaan suunnattavissa, on nähty tärkeäksi: Materiaalia voi hyödyntää silloin, kun se asiakkaalle itselleen tai ryhmälle parhaiten sopii, omaan tahtiin alueella liikkuen tai kooten niistä erilaisia osakokonaisuuksia esimerkiksi tietyn tematiikan ympärille. Tämä joustavuus mahdollistaa osaltaan lasten omien valintojen, näkemysten ja tarpeitten kunnioittamisen tukien heidän aktiivista toimijuuttaan. Museon yleisötyötä tarkastelimme esiselvitysvaiheessa sekä lasten, museoammattilaisten että ammattikasvattajien

näkökulmasta. Tunsimme näin käytännöt pääpiirteittäin ymmärtäen sekä niiden mahdollisuuksia ja haasteita että kehittämisen tarpeita eri osapuolten kannalta.

4.3.2 Materiaalin suunnittelu, työstäminen ja viimeistely

Kehittääksemme Turkansaaren varhaiskasvatuksen ilmiöpohjaista kulttuuriperintökasvatusta ja sen menetelmiä päädyimme tuottamaan aluetta visuaalisesti ja sanallisesti esitteleviä kuvitettuja loruja. Kuvat kaikkienensa ovat tärkeä ympäristön hahmottamisen tuki kaiken ikäisille, ja kuvien käyttö esimerkiksi helpottaa keskittymistä ja asioitten ymmärtämistä, oman mielipiteen esiin tuomista (Aivoliitto. Viitattu 31.1.2019). Monipuolinen kuvailmaisuus harjoittaa lasten kuvallista ajattelua, havainnointia ja kuvien tulkintaa (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019). Lasten kanssa loruttelu puolestaan kuuluu vahvasti perinteiseen suomalaiseen kulttuuriimme. Huolimatta nykypäivän digitalisoitumisesta lorujen vetovoima on säilynyt ja ne ovat yhä ajankohtaisia. Lapsi muodostaa lorujen avulla visuaalisia mielikuvia ja myös lapsen kielellinen tietoisuus kasvaa puheen muodossa. Riimitelyn, runojen sekä kirjaimiin ja sanahahmoihin tutustumisen avulla fonologista ja morfologista tietoisuutta voidaan kehittää. Lapsia myös innostetaan loruja lukemalla omien runojen ja arvoitusten keksimiseen. Näin he itse pääsevät muodostamaan lorujen alku- ja loppusointuja ja asettamaan sanat runon muotoon: Lapsen pragmaattinen tietoisuus kehittyy. (Nurmilaakso 2011, 37-39.) Tutkimusten mukaan myös ihmisen muisti on lorullinen ja tarinallinen. On helpompi muistaa tavut ja sanat, jotka etenevät rytmisesti, tasaisesti etenevällä tahdilla. (Huotilainen 2019, 245.) Lorujen ja riimien avulla voidaan kehittää esimerkiksi lukujonotaitoja ja nimeämistä (OPH 2018. Viitattu 31.1.2019).

Kieli sinänsä on osa kulttuuriperintöämme. Lapsen kehityksessä kielen ja vuorovaikutuksen merkitystä ei voi korostaa liikaa. Kasvattajan velvollisuus on olla luomassa edellytyksiä rikkaaseen kielelliseen ympäristöön, jossa keskeistä asemaa näyttelevät ilo ja nauru. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5, 8.) Lapset oppivat kulttuurisia ja sosiaalisia tapoja ja kommunikaatiomalleja aikuis- ja vertaissuhteissa. Perustana alkavalle luku- ja kirjoitustaidolle on lapsen kuulema ja kuuntelema, kuuluksi tuleminen, se, että hänelle on puhuttu ja vastattu, hänen kanssaan keskusteltu. Kieli kaikinensa on tarpeellinen oman minän ja yksilöllisyyden ilmaisemisessa. Ympäristötekijät kuten mm. monipuoliset kielelliset mallit ja ympäristön virikkeet vaikuttavat suuresti sanavarastoon. Mitä

pienemmästä lapsesta on kyse, sen tärkeämpää on, että lapselle puhutaan, sillä näin hänen sanavarastonsa, puheensa sekä kielensä kehittyvät. Vanhat kirjat sanastoineen tai perinnettä kuvaavat sanat sinänsä voivat hyvinkin tuntua varhaiskasvatusikäisestä vieraalta. Moni alle kouluikäinen tuntee ainakin termeinä käsitteet "Skype" tai "Facebook". (Nurmilaakso 2011, 31, 33, 35, 41; Sinko 2011, 25; Välimäki 2011, 18.) Sen sijaan vaikkapa entisajan elämää ja elinkeinoja lähiympäristössämme elimellisesti kuvaavat sanat, kuten laidun, riihi tai savupirtti, voivat olla heille totaalisen vieraita.

Pohdimme mahdollisuutta tuottaa eri museokohteista irrallisia ja laminoituja lorukuvia tai tauluja ripustettaviksi in situ tai tuottaa kohteita esittelevistä lorukuvista irrallisia, asiakasryhmille mukaan jaettavia, painettuja kortteja tai lehtisiä. Laadimme lorut ja ehdotukset niiden kuvitukseksi ja muuksi keskustelua herätteleväksi, ilmiöpohjaisuutta edistäväksi tukimateriaaliksi. Loruissa esitellään alueen museorakennuksia lukuun ottamatta joitakin aittoja, kaivoja, varastoja ja käymälöitä, joitakin tervanpolttoon liittyviä kohteita sekä modernisoituja tai henkilökunnalle tarkoitettuja tiloja (Kuvio 2). Hyödynsimme museon opaskirjojen (Syrjänen 2002) informaatiota sisällyttääksemme loruihin faktatietoa. Lorujen kuvitukseksi suunnittelimme alueella opinnäytetyöprosessimme aikana itse ottamiamme valokuvia. Kuvia tarkasteleville voidaan parhaimmillaan tuottaa yhteys paitsi menneen ja nykyhetken välille, myös kuvan ja kohteen välille - lapsi voi konkreettisesti astua sisälle lorussa avattuun tilaan tai kokeilla omin käsin jotakin lorun esittelemää yksityiskohtaa tai esinettä. Tämän takia pidämme tärkeänä sitä, että lorukuvissa esiteltävät kohteet ovat tänäkin päivänä lapsentasoisesti lähestyttävissä, lapsen silmin nähtävissä ja käsin kosketeltavissa. Tällöin myös sillä, että loruja tukeva kuvitus on laadultaan hyvä, asettelultaan ja sommittelultaan lorun mukainen ja toimiva, on erityistä merkitystä. Kuvituksessa voidaan niin haluttaessa huomioida myös museomaisen vuodenvierailun tekemällä omat lorukuvansa vaihtuville vuodenaajoille.

Kuvitetuissa loruissa seikkailevaksi hahmoksi valikoitui loppujen lopuksi kissa. Tämä hahmo on varmasti kohderyhmälle tuttu ja sopii myös todenperäisestikin kulkemaan Turkansaaren esittelemään entisajan maalaismaisemaan. Pohdimme aluksi mahdollisuutta liittää sopivanlaatuinen valokuva oikeasta kissasta kohdekuvaan, mutta rajataksemme työmäärää päädyimme käyttämään mallintamisessa yksinkertaisempaa kuvaleikettä. Koska kuvien visuaalisen ilmeen tulisi olla lapsen kannalta motivoiva ja mielekäs, voitaisiin kissahahmona mielestämme käyttää myös lasten itsensä piirtämiä kissahahmoja. Kuvitettuihin loruihin on luonnollisesti välillisesti mahdollista myös liittää muittenkin aistikanavien kautta tulevia aistikokemuksia ja -elämyksiä samalla laajentaen niistä

nauttimaan kykenevien määrää: Kohteissa kuuluvia ääniä, erilaisia kosketeltavia pintoja, jopa tuoksuja. Toisaalta lorukuvat ovat kehitettävissä myös sähköiseen muotoon peliksi, sovellukseksi tai applikaatioksi niin haluttaessa.

Opinnäytetyöprosessimme eteni syksyllä 2018 yhteisissä tapaamisissa ja keskusteluissa toimeksiantajamme edustajien kanssa. Museoalueella vieraillessamme pääsimme tutustumaan itse alueeseen tarkemmin sekä perehtymään museon historiallisiin vaiheisiin ja erityispiirteisiin sekä ulkomuseon käyntikohteisiin sinänsä. Saimme myös valokuvata aluetta kohteineen tarpeemme mukaan. Tältä pohjalta tarkastimme opinnäytetyömme suunnitelmaa sekä pääsimme suunnittelemaan, laatimaan ja viimein myös joulukuussa 2018 pidetyn yleisötapahtuman yhteydessä testaamaan kehittämäämme kulttuuriperintökasvatusmateriaalia. Tuolloin tavoitteena oli kokeilla käytännössä lapsille suunnattua, rajalliset opastusresurssit huomioivaa ja helposti järjestettävää, kuitenkin mielekäästä ja asiapitoista varhaiskasvatuksellista lorukuvamuotoista toimintakokonaisuutta. Havainnoimme lasten ja perheiden toimintaa osallistuvan havainnoinnin keinoin ja kartutimme myös henkilökunnan näkemyksiä asiasta. Olimme itse tyytyväisiä lopputulokseen ja saimme kokonaisuudesta positiivista palautetta. Kokemuksemme perusteella kuvitettujen lorujen käyttö Turkansaaren kulttuuriperintökasvatuksen välineenä on sekä varhaiskasvatuksen näkökulmasta että museopedagogisesti monin tavoin toimiva ratkaisu.

Joulukuussa 2018 Turkansaarella suorittamamme kokeilun myötä ymmärsimme paremmin lorukuvien laatimisen prosessia käytännön näkökulmasta. Pitääksemme työmäärämme kohtuullisena päätimme pitäytyä opinnäytetyömme puitteissa lopullisen kuvatuotteen valmistamisesta. Tältä pohjalta työstimme valmiin tuotteen - yhden esimerkinomaisen mallin (Kuvio 23) sekä lopputuotteeseen tarvittavan loru- ja tukimateriaalin (Kuviot 3-22), jota museo voi täydentää omilla valokuvillaan sekä koota ja tuottaa haluamaansa muotoon itse. Tämä toisaalta mahdollistaa myös museoammattilaisten erityisasiantuntemuksen, museopedagogisen asiantuntemuksen sinänsä, hyödyntämisen ja valokuvien osalta esimerkiksi halutun somistamisen tai esillepanon sekä kuvakulmat. Keräsimme työstämme palautetta ja analysoimme sen. Tältä pohjalta viimeistelimme tuotteemme sekä opinnäytetyöraporttimme maaliskuussa 2019.

5 TASSUNJÄLKIÄ TURKANSAARESSA

5.1 Valmis tuote

Tässä opinnäytetyössä on kehitetty välineitä ja menetelmiä Turkansaaren ulkomuseon varhaiskasvatukselliseen kulttuuriperintökasvatustyöhön. Käytännössä tuotekehitysprosessi alkoi jo tarpeita kartoittavalla Vekarat vintille! -projektilla touko-syyskuussa 2017. Tuolloin projektiharjoittelumme aikana ilmeni kehitystyön tarvetta museon lapsiasiakkaille suunnatussa yleisötyössä, sen painotuksissa ja menetelmissä. Tuotekehitystyön kohteeksi valittiin varhaiskasvatuksen puitteissa museossa kasvattajiensa kanssa vieraileville 3-5-vuotiaille lapsille suunnattu kulttuuriperintökasvatusmateriaali ja -menetelmät, jotka sopisivat myös museoon erityisenä oppimisympäristönä. Valitsimme tuotteeksemme kuvitetut lorut, joitten avulla tarjotaan motivoivaa ja innostavaa, ilmiöpohjaiseen oppimiseen ohjaavaa lapsentasoista tietoutta alueemme kulttuuriperinteestä ja Turkansaaren ulkomuseosta sinänsä. Vaikka lorut esittelevät suurimman osan Turkansaaren käyntikohteista, niitä voidaan hyödyntää halutussa määrin esimerkiksi tietyn rajauksen tai tematiikan (Siikasaaren kohteet, entisajan asuminen jne.) puitteissa.

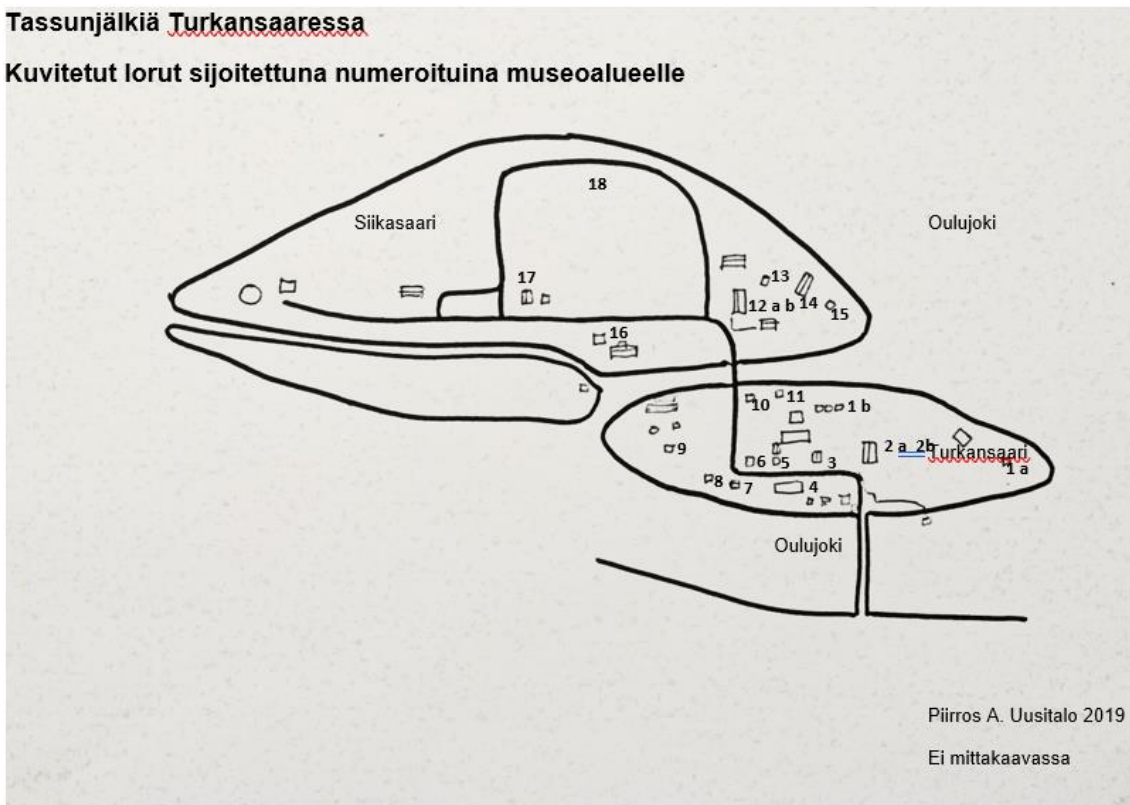
Laadimme 20 aluetta esittelevää lorua tutkimiseen ja pohdintaan herättelevine tukimateriaaleineen. (Kuviot 3-22). Lorujen kuvituksen olemme jättäneet yhteistyökumppanimme osaksi. Lorukuvia on tarkoitus hyödyntää pienryhmäpedagogisesti kasvattajan johdolla. Pienryhmäpedagogiikalla on mielestämme olennaista merkitystä sille, että kukin varhaiskasvatuksen puitteissa museossa vierailevista lapsista pääsee osallistumaan vuorovaikutukseen mahdollisimman rauhallisessa tilanteessa konkreettisesti osallisena lorujen mahdollistavasta tutkivasta oppimisesta ja ihmettelystä. Lorut käsittelevät ulkomuseoalueen käyntikohteita ja kuvien tukimateriaalit mahdollistavat myös moniaistillisiä elämyksiä sekä aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen, yhteisen pohdinnan, kokeilun, näkemykset ja oivallukset edistäen ilmiöpohjaista oppimista.

Lorukuvien käytöstä joulukuussa 2018 saaman palautteen sekä itse tekemiemme havaintojen perusteella viimeistelimme lopullisen lorutuotteemme "Tassunjälkiä Turkansaareissa" valmiine loruihin, tukimateriaaleineen ja kuvitusohjeineen. Museota lorujen mukana tutkivaksi kissahahmoksi olemme valinneet esimerkinomaisen leikekuvan, mutta kissahahmoksi voi loruja kuvittaessaan käyttää myös piirrettyjä kissan kuvia tai valokuvia kissalélusta tai oikeasta kissasta. Lorukuvien

kohderyhmää voitaisiin niin ikään osallistaa laatimaan hahmokuvitusta myös itse piirtäen. Kuvituksena voitaisiin tällöin hyödyntää lasten näkemystä kissasta järjestämällä heille vaikkapa piirustuskilpailu esimerkiksi jonkin museotapahtuman yhteydessä. Samalla voitaisiin lasten johdolla myös keksiä kissalle nimi. Lorujen tarkemman valokuvasuunnittelun jätämme toimeksiantajallemme, jolloin sekä Museo- ja tiedekeskus Luuppi sekä Turkansaaren ulkomuseon toimijat voivat halutessaan toteuttaa omalla asiantuntemuksellaan käyttövalmiin ja toimintaympäristöönsä parhaiten istuvan, graafisesti ja visuaalisesti viimeistellyn museopedagogisen tuotteen. Lorukuvat tieto- ja viestintäteknologisessa muodossa palvelisivat eittämättä taas uutta asiakaskuntaa ja materiaalin hyödyntäminen kätevästi myös ennen tai jälkeen museovierailun olisi mahdollista. Malli loppuun saakka toteutetusta kuvitetusta lorusta on kuviossa 23. Lorukuvakohteitten sijoittuminen alueelle on nähtävissä kuviossa 2.

Tassunjälkiä Turkansaarella

Kuvitetut lorut sijoitettuna numeroituina museoalueelle

KUVIO 2. Lorukuvakohteitten sijainti (vrt Syrjänen 2002)

KUVIO 3. Lorukuva 1

Loru 1 kertoo Turkansaaren puolella olevasta, 1800-luvulta peräisin olevasta tuulimyllystä (1a). Samaa lorua voidaan käyttää vaihtoehtoisesti myös Turkansaaren aittakolmikon (1b) ympäristöä kuvaamaan. Kuvituksessa kissa voisi tutkia kulkijan jättämiä tassunjälkiä portailla tai maassa.

Tukimateriaali: Lasten kanssa voidaan pohtia, mikä eläin on kuljettanut jyviä sekä miettiä, miksi jyviä on yleensäkin ollut myllyssä tai aitassa. Piha-alueella voidaan myös leikkiä itse jyviä kotipesäänsä kuljettavia hiiriä kuljettamalla kiviä, käpyjä tms. luonnosta löytyvää materiaalia tietyn matkaa.

Kissa kellon kumahuksen
kuulee, sitten julistuksen.
Penkin alle piiloon jää,
kurkkii kirkkoväkeä.

KUVIO 4. Lorukuva 2a

Loru 2a kertoo Turkansaaren kirkosta, joka rakennettiin vuonna 1694, sittemmin hävitettiin, purettiin ja siirrettiin, ja viimein pystytettiin uudelleen omalle paikalleen vuonna 1923. Kuvituksena voidaan käyttää esimerkiksi kirkon oviaukolta otettua kuvaa, jossa näkyy kirkon penkit ja alttari. Kissa sahaan voisi sijoittaa kuvaan niin, että se katselee oviaukolta kirkon alttarille päin tai kurkistelee jonkin penkin alta.

Tukimateriaali: Keskustelua voisi herätellä kysymällä lapsilta, ovatko he käyneet kirkossa tai löytävätkö he kirkon sisältä jotain tuttua. Penkillekin voi kokeilla istahtaa.

Kisu pohtii luukun luona:
Asustiko täällä vuona?
Talven ajan lämmitteli,
kesät lammashaassa eli?

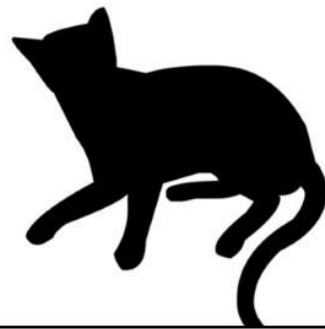

KUVIO 5. Lorukuva 2b

Loru 2b kertoo todennäköisesti 1600-luvulta peräisin olevasta pappilasta, joka on ollut alun perin Ylitorniolla, mutta siirretty Turkansaareen vuonna 1931. Vain suurimmassa neljästä huoneesta on tulisija. Pienimpiä huoneita, joissa on puisilla luukuilla suljettavat ikkuna-aukot, voitiin käyttää talviaikaan pienkarjan suojana.

Tukimateriaali: Keskustelua voidaan herätellä kysymällä ja pyytämällä lapsia miettimään, mistä kissan ihmettelemä luukku löytyy ja mitä eläimiä he luulevat huoneissa asustaneen. Mikä lienee vuona, entäpä mikä on lammashaka? Lisäksi voidaan miettiä, montako eläintä yhteen huoneeseen mahtuisi. Voidaan myös keskustella, missä kotieläimiä pidetään ja onko kenenkään kotona tai maakuuhuoneessa vuohia tai lampaia.

Pieni kissanpentu tässä
savupirtin hämärässä
kehrää, kehtoon nukahtaa,
unet makoisimmat saa.

KUVIO 6. Lorukuva 3

Loru 3 kertoo Turkansaareissa olevasta Sorvon savupirtistä. Kuvituksena voidaan käyttää savupirtistä otettua kuvaa, jossa näkyy myös kehto, johon kissan voisi sijoittaa nukkumaan.

Tukimateriaali: Keskustelua voisi herätellä ympäristön havainnoinnista ja huomion kiinnittämisestä esimerkiksi siihen, löytävätkö lapset savupirtistä lamppuja ja kuinka ennen vanhaan saatiin valoa pirttiin. Lapsia voisi pyytää kokeilemaan joitakin kiinnostavia esineitä ja keskustella niiden merkityksestä, miettiä, minkälaisista savupirtissä olisi asua tai missä siellä voisi laittaa ruokaa. Kehtoakin voi kehitellä ja pohtia sen käyttötarkoitusta.

KUVIO 7. Lorukuva 4

Loru 4 kertoo Luohuan kylästä alun perin olevan, nyt Turkansaarella sijaitsevan navetan ylisistä. Tilassa on nykyään lapsille suunnattu omatoimileikitila, Vekaravintti. Kuvituksena voidaan käyttää Vekaravintin ovelta otettua kuvaa tai kuvaa jostakin yksittäisestä Vekaravintin toiminnasta, luku- tai leikkinurkkauksesta.

Tukimateriaali: Vekaravintillä voi varsin hyvin kokeilla, löytyykö sieltä lapsille jotakin mukavaa, pehmeää köllöttelypaikkaa ja pötkötelläkin tovin. Mihin kissa menisi vintillä lasten mielestä mieluiten nukkumaan? Vekaravintillä voi hyvin myös leikkiä vaikka jonkin laululeikin.

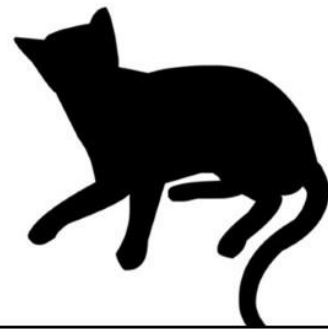

KUVIO 8. Lorukuva 5

Loru 5 kertoo Maikkulaan 1800-1900-luvun vaihteessa rakennetusta, sittemmin Pyykösjärvelle ja viimein Turkansaareen siirretystä Pyykösen aitasta. Aitaan on sisustettu makuusija, jolle kissa kuvituksessa voisi kierähtää.

Tukimateriaali: Lapsille voi tulla yllätyksenä se, että heistäkin usea painaa päänsä pielukselle eli tyynylle. Lasten kanssa voidaan pohtia, minne kissa maidon juotuaan lähtee ja missä sen koti on.

Ei aseenosaa eikä lehti
vaan varasto, ja siellä ehti,
makasiinin nurkassa,
kissa hetken torkkua.

KUVIO 9. Lorukuva 6

Loru 6 kertoo Oulun Kontinkankaalta Turkansaareen siirretystä, kaksikerroksisesta makasiinista, jossa nykyään esitellään talviajoneuvoja.

Tukimateriaali: Lasten kanssa voisi tutkailla talviajoneuvoja ja pohtia, missä niissä on moottori ja onko niissä rattia. Voisiko näillä menopeleillä hurjastella myös kesäaikaan?

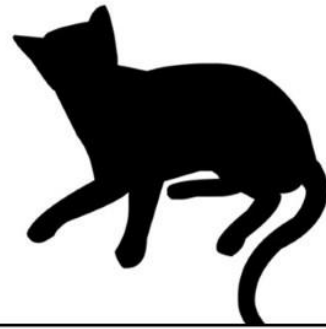

KUVIO 10. Lorukuva 7

Loru 7 kertoo Turkansaarella olevasta, kuivasjärvisestä riihestä. Aikanaan leikattu vilja ahdettiin parsille kuivumaan kiukaalla kuumennettuun riiheen. Kuivuttuaan lyhteet pudotettiin lattialle, jossa jyvät irrotettiin lyöden varstoilla.

Tukimateriaali: Lasten kanssa voitaisiin pohtia, mihin viljat riihessä saatiin ripustettua kuivumaan. Saunottiinkohan riihessä kuitenkaan, vaikka siellä on kiuas? Miltä kiukaan kylki tuntuu?

Sepän kainalossa kissa
kehrää, liki nukuksissa.
Kuuma lienee pajan liesi?
Se on ahjo, kissa tiesi!

KUVIO 11. Lorukuva 8

Loru 8 kertoo Turkansaareissa olevasta sepän pajasta, joka on alun perin Suomussalmelta ja ajoittuu 1800-luvun lopulle. Pajat olivat yleensä pihapiirin ulkopuolella, koska niissä käsiteltiin tulta. Pajassa ei ole lattiaa, vain kovaksi poljettu maa.

Tukimateriaali: Keskustelua ja oivalluksia saadaan aikaiseksi ihmettelemällä ja tutkailemalla sepän pajasta löytyviä, toinen toistaan erilaisempia esineitä ja miettimällä niille käyttötarkoituksia. Kysymisen arvoista on myös se, mitä seppä työkseen lasten mielestä tekee ja miksi.

KUVIO 12. Lorukuva 9

Loru 9 Kertoo Turkansaareissa olevasta tervasaunasta, joka on ollut tervanpolttajalla asuntona tervanpolton aikana. Majaa on lämmitetty pienellä, luonnonkivistä ladotulla kiukaalla. Kuvassa kissa voisi olla rakennuksen oven suussa kurkistelemassa sisälle.

Tukimateriaali: Keskustelua voidaan herätellä Turkansaaresta löytyvistä kolmesta eri saunasta ja niiden eroista. Voitaisiin myös yhdessä pohtia, miltä tuoksuu terva, ja tuokсутella, tuoksuuko saunassa terva. Voisikohan tervasaunassa tänä päivänä vielä asua ja millaista siellä asuminen olisi.

KUVIO 13. Lorukuva 10

Loru 10 kertoo Sanginjoen Loppulan tilan mailta olevasta, 1900-luvun alkupuolella rakennetusta kesänavetasta. Kesänavetoita rakennettiin lähinnä Peräpohjolassa hyttysten ja hallaöitten häiritessä alkukesällä kesälaitumille laskettua karjaa. Kuvituksessa voi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää kesänavetan pyramidikattoa, jota voi ihmetellä myös paikan päällä yhdessä lasten kanssa.

Tukimateriaali: Keskustelua voisi herätellä miettimällä, mitä eläimiä kesänavetassa on voinut olla. Lapsilta voisi kysyä, ovatko he käyneet koskaan navetassa, miltä siellä tuoksuu tai miltä siellä näyttää. Lapset voisivat myös pohtia, miksi kisu tulee etsimään maitoa juuri navetasta.

Katti nuuhkii: tuoksuu savu,
palviliha, maltaan haju,
koivuvihta saaren puusta.
"Saunaan!" kuuluu äidin suusta.

KUVIO 14. Lorukuva 11

Loru 11 kertoo alun perin Sanginjoelta Nauskan tilalta olleesta, nyt Turkansaareissa olevasta savusaunasta, jossa aikanaan paitsi kylvettiin, myös kuivattiin pellavia ja maltaita sekä palvattiin lihaa.

Tukimateriaali: Keskustelua voidaan herätellä pohtimalla, miten savusauna eroaa kotisaunasta. Tutkitaan yhdessä, miksi saunassa kaikki vaikuttaa olevan niin mustaa ja tuokсутellaan, tunnetaanko saunassa savun hajua tai vaikkapa koivunlehtien tuoksua.

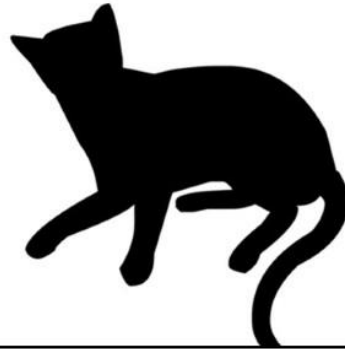

KUVIO 15. Lorukuva 12a

Loru 12a kertoo Parttuaisen metsäkämpäkartanon miehistön asuntolasta, jossa ruoka tarjottiin keittiöstä miehistön puolelle elämänluukuksi kutsutun luukun kautta. Kuvituksessa kissa voisi kurkistaa luukusta keittiön puolella olevia ruoanlaittovälineitä tai leipomuksia.

Tukimateriaali: Lasten kanssa voitaisiin pohtia, mistä päiväkodissa ruoka haetaan ja onko kotona samanlaista ruoanjakoluukua. Voidaan myös yhdessä nuuhkia, tuleeko kämpän keittiöstä ruoan tai vaikkapa juuripaistetun pullan tuoksua. Jos päiväkodilla on tapana laulaa ruokalaulu, voidaan sitä laulaa nytkin. Mitähän kissa mieluiten söisi?

Kämppäkartanossa tässä
kisu pohtii, terävässä
päässä unta en mä saa.
Mut täällä voisin torkahtaa!

KUVIO 16. Lorukuva 12b

Lorukuva 12b kertoo Siikasaaren Vaalasta siirretyn Parttuaisen metsäkämpäkartanokonnaisuuden miehistökämpän puolesta eli ns. tylsäpäästä. Teräväpäässä majoittui työnjohto.

Tukimateriaali: Keskustelua voisi herätellä esimerkiksi huomioimalla, miltä huoneet näyttävät ja vertailemalla niitä lapsen omaan kotiin tai huoneeseen sekä niiden kalustukseen.

Kisu tiesi: kaminasta
lämpö nousi, siitä vasta
hevonenkin ilokseen
sai kuivat valjaat kantaakseen!

KUVIO 17. Lorukuva 13

Loru 13 kertoo hevosvaljaitten kuivattamista varten 1950-luvulla rakennetusta metsäkämpäkarran kuivaushuoneesta, jonka palkattu apumies lämmitti kaminalla.

Tukimateriaali: Lasten kanssa voidaan keskustella siitä, mihin päiväkodilla kastuneet kengät tai kintaat laitetaan kuivumaan ja vertailla kuivaushuoneen ja päiväkodin kuivurin ominaisuuksia.

KUVIO 18. Lorukuva 14

Loru 14 kertoo Siikasaarella sijaitsevasta, alkujaan Vaalan Parttuaisen metsäkämpäkartanon tallista. Kuvassa talliin kurkkivan kissan ohella voisi näkyä pilttuusta kurkistava hevonen.

Tukimateriaali: Lasten kanssa voidaan yhdessä ensin kuunnella, kuuluuko tallista hevosen ääntä. Mitä ääniä kuuluu? Lapset voivat myös pohtia, pelkääkö kissa hevosia - lähtisikö se kavioiden kopsetta karkuun vai uskaltautuisiko talliin sisälle asti. Minne kissa mahtaisi tallissa mennä? Yhdessä voidaan laulaa myös joku lapsille tuttu heppalaulu.

"Liian lämmin tämä mulle,
turhan märkää kammatulle.
Savu silmää kirveltäisi,
heittämättä löyly jäisi."

KUVIO 19. Lorukuva 15

Loru 15 kertoo Siikasaarella olevasta, alkuaan Kitronpuron rannalle vuonna 1949 rakennetusta savusaunasta, josta myöhemmin tehtiin uloslämpivä. Kuvassa kissa voisi kurkistaa saunan ovelta sisään.

Tukimateriaali: Keskustelua voidaan herätellä kysymällä, pitäisikö kissa lorun perusteella saunomisesta, löytyykö lapsen kotoa sauna ja tykkääkö lapsi saunoa. Lämpääkö saunan kiuas kotona puilla?

KUVIO 20. Lorukuva 16

Loru 16 kertoo Siikasaarella olevasta tyypillisestä maatalan päärakennuksesta Yli-Juuruksen talosta ja sen vieressä olevasta Yli-Juuruksen aitasta. Kuvituksessa voitaisiin hyödyntää otosta, jossa molemmat rakennukset olisivat näkyvissä ja kissa leikkimässä pihalla tai rakennuksen portailla.

Tukimateriaali: Keskustelua voidaan herätellä miettimällä, mitä aitasta löytyy tai mitä siellä on voinut tehdä. Yli-Juuruksen talosta saadaan keskustelua heräteltyä talon huoneista ja niiden käyttötarkoituksesta sekä vertaamalla taloa nykypäivän koteihin. Löytävätkö lapset Yli-Juuruksen talosta wc-tilaa tai tietokonetta?

KUVIO 21. Lorukuva 17

Loru 17 kertoo Vaalan Ala-Potkunjärveltä alun perin olevasta, Siikasaareen sittemmin siirretystä uittomiesten asunnosta, kämpästä. Vuonna 1950 rakennetussa kämpässä nukuttiin seiiniä kiertävillä, laudoista rakennetuilla makuualustoilla, ritseillä. Kuvassa kissa voisi olla venytellen menossa makuualustan alle.

Tukimateriaali: Keskustelua voidaan herätellä miettimällä, millaista uittokämpässä olisi nukkua. Olisiko se mukavampi nukkumapaikka kuin teltta ja montakohan lasta tai aikuista uittokämpään mahtuisi nukkumaan. Mitä lapset voisivat tehdä uittokämpällä aikansa kuluksi?

KUVIO 22. Lorukuva 18

Loru 18 kertoo Siikasaaren ansapolusta. Kuvituksena voi käyttää jotakin ansoista.

Tukimateriaali: Yhdessä voidaan keskustella, mitä ansoja on aikanaan käytetty ja miksi. Turvataidoista tällaisen reitin näkökulmasta voidaan niin ikään jutella.

KUVIO 23. Malli valmiiksi kuvitetusta lorusta

5.2 Palauteanalyysi ja tuotekehitystyön tulokset

Lorukuvien käytöstä kulttuuriperintökasvatuksen menetelmänä sinänsä saimme Turkansaaren asiakkailta ja henkilökunnalta palautetta jo joulukuussa 2018 toteutetun yleisötapahtuman puitteissa. Tuolloin kartoitimme kokemuksia sekä osallistuvan havainnoinnin keinoin että henkilökunnan kanssa keskustellen. Arvioidaksemme kehitystyömme tuloksia keräsimme keväällä 2019 näkemyksiä laatimastamme materiaalista vielä sekä varhaiskasvattajilta, lapsilta että toimeksiantajamme edustajilta. Aikuiset vastaajat kertoivat näkemyksiään palautelomakkeilla, joiden kysymykset kartoittivat vastaajien näkemyksiä lorukuvien käytöstä paitsi varhaiskasvatuksen kulttuuriperintökasvatuksen keinona sinänsä, myös kulttuuriperintökasvatuksen edistäjänä erityisesti Turkansaaren oppimisympäristössä ja sen yleisötyössä. Kartoitimme myös vastaajissa mahdollisesti lorukuvien pohjalta heränneitä uusia ajatuksia kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiseksi päiväkodin arjessa tai Turkansaaren yleisötyössä. (Liite 2 ja 3.) Tutkailimme lorukuvia keskustellen

myös kahden kohderyhmään kuuluvan lapsen kanssa. Lasten osallistumisesta palautteenantoon oli sovittu heidän vanhempiensa kanssa. Kaikissa tapauksissa palautteen antaminen oli täysin vapaaehtoista ja luottamuksellista. Käsitelimme palautteen laadullisen analyysin keinoin. Laadullinen käsittely on sisällön erittelyä tulkintaan ja loogiseen päättelyyn perustuen, ja koemme sen luoneen riittävän ja selkeän, ilmiötä kuvaavan tietokokonaisuuden tuotekehitystyömme osalta (LAMK. Viitattu 21.3.2019).

Saamamme palautteen mukaan (keskustelut 9.12.2018 ja kirjallinen palaute kevät 2019) museon henkilökunta oli tyytyväinen lorukuihin. Ne nähtiin sopivana ja ennen kaikkea toimivana lisänä museolle luontevaan, perinteiseen lapsille suunnattuun toimintatarjontaan. Lorukuvien käytön keveyttä opastustarpeen näkökulmasta pidettiin hyvänä kehitystyönä ja samalla ohjausvastuun siirtymistä enemmänkin lapsuuden asiantuntijoille kiiteltiin. Vapaaehtoisuutta ja matalaa kynnystä lorukuihin perehtymisessä pidettiin niin ikään sopivan asiakaslähtöisenä, joustavana tapana. Lorukuvat nähtiin kaivattuna, lapsille suunnattuna omatoimisen museokierroksen materiaalina, jota voivat hyödyntää ryhmien ohella myös vanhempiensa kanssa alueeseen tutustuvat lapset. Palautteen mukaan lorukuvien avulla lapsi hahmottaa ja ymmärtää paremmin entisajan elämää, ja myös aikuiset saavat lorukuvista tietoa ja iloa. Palautteen mukaan lorukuvat olivat jo nyt tuottaneet uusia ideoita museon lapsille suunnattuun yleisötyöhön. Toimeksiantajamme edustajalta saadun palautteen mukaan olimme opinnäytetyöprosessissamme yhdistäneet ammatillisen osaamisemme sujuvasti kulttuuriperintötyöhön unohtamatta museon henkeä. Saimme kiitosta yhteistyötaitoistamme sekä antamistamme uusista ajatuksista työhön lapsiryhmien parissa yleensäkin.

Toteuttamaamme ja käyttämäämme materiaalia voidaan hyvin hyödyntää tulevina vuosina sekä tapahtumissa että osana museon päivittäistä yleisötyötä. Materiaalia voidaan myös jatkojalostaa tarpeen mukaan. Esimerkiksi kartta, johon olisi merkitty kaikki lorukohteet mahdollisine lisäksymyksineen tai -tehtävineen voisi olla mahdollinen uudistustapa. Myös tietyn teeman, esimerkiksi asumisen, ympärille voitaisiin luoda kokonaan oma lorukuvakierroksensa. Lorukuihin voitaisiin liittää myös niihin tiiviimmin johdatteleva tarina. Lorukuvia voitaisiin sijoittaa kiinteästi eri kohteisiin ripustaen ne tauluiksi kehystettyinä paikoilleen. Turkansaaren museoasiakkaitten joukossa on useita eri kansallisuuksia. Lorujen kääntäminen eri kielille on luonnollisesti oma työnsä, mutta varmasti niin haluttaessa mahdollista.

Tuottamamme materiaali ja valitsemaamme menetelmä toimii myös varhaiskasvatuksen ammattilaisilta saamamme palautteen perusteella hyvänä pohjana kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiselle Turkansaassa vierailevien varhaiskasvatusryhmien osalta. Opinnäytetyömme nähtiin tärkeänä kulttuuriperintökasvatuksen esilletuojana ja mahdollistajana – palautteen mukaan kulttuuriperintökasvatus valitettavasti jää helposti sivurooliin varhaiskasvatussuunnitelman velvoitteista huolimatta. Palautteissa korostui nimenomaan aiheen ajankohtaisuus, ja lorukuvien nähtiin sopivan hyvin erityisesti kulttuuriperintökasvatuksen tematiikkaan. Lorukuvien käyttöä pidettiin innovatiivisena ja lapsilähtöisenä, kuitenkin sopivan tutuna ja yksinkertaisena menetelmänä uusien asioiden opettelussa. Lorujen ja kuvien käyttö lasten kanssa toimiessa on lapsille hyvin mielekästä. Asiat jäävät niiden avulla myös paremmin mieleen. Lorukuvien avulla saadaan myös elävöitettyä museovierailua vastaajien mielestä sopivalla tavalla. Palautteissa kiiteltiin sitä, että materiaalissamme menneisyyttä käsittelevät asiat on yhdistetty nykypäivään ja kysymyksiä yhdessä pohtimalla asia selkiytyy lapselle hyvin.

Palautteen perusteella tuottamamme materiaalin avulla lapsiryhmien omatoiminen retki koettiin helpommaksi toteuttaa - ryhmä voi kasvattajan johdolla perehtyä aiheeseen ja aikuisen on helppo ottaa vetovastuu perehdyttämisestä materiaalin avulla. Toiminnallisuus ja itse tekeminen tulisikin tänä päivänä erityisesti huomioida ja tässä opinnäytetyössä se toteutuu; lapsi saa olla aktiivinen toimija. Kuvien koon tulisi olla palautteen mukaan sellainen, että kuvat olisivat isommallekin ryhmälle selkeästi nähtävillä. Kulttuuriperintökasvatusta käsittelevien lorukuvien viemistä vierailun jälkeen myös päiväkodin arkeen erillisenä lorupussina suunniteltiin. Kehitysehdotuksena kaivattiin jonkinlaista aloitusta ja lopetusta aiheeseen sopivalla virittäytymisellä, voitaisiinko ehkä jo ennen saapumista tai kierroksen alkamista lukea aiheeseen virittävää satua tai kertomusta. Museoaluetta tuntemattomille kaivattiin myös jotakin karttaa tai muuta kissan kiertämää, merkittyä reittiä, joka johdattaisi kulkijat oikeaan paikkaan. Koska materiaalimme on joustava ja helposti jatkotyöstettävissä vastaamaan täsmällisesti asiakkaitten tarpeita, toiveita ja tavoitteita, myös mainittujen kehitysehdotusten toteuttaminen on jo työstämämme aineiston pohjalta mahdollista kohtalaisen vähällä vaivalla. Välttääksemme päällekkäistä työtä päätimme jättää sen kuitenkin toimeksiantajamme tehtäväksi heidän asiakastyötään parhaiten tukevalla ja sopivimmaksi katsomallaan tavalla.

Lorukuvia tutkineet lapset totesivat niiden olevan yleensäkin kivoja. Mallikuvamme ja siinä oleva tunnistettava kissa herätti pohdintaa siitä, liikkuuko kyseinen kissa oikeastikin museoalueella. Kuvaa katsellessaan lapset pohtivat myös, miten kissa oli päässyt kipeämään tasolle ruokaa

hakiessaan ja mitä kissan takana mahtoi olla. Loruttelu tarttui mukavasti lapsiinkin, ja kaikki 20 lorua käytiin läpi yhdessä mielenkiinnon katkeamatta. Tältä pohjalta voisi olettaa autenttisen kuvituksen jokaisessa lorussa tuottaneen vielä enemmänkin elämyksiä ja pohdintaa, puhumattakaan olemisesta itse paikanpäällä lorun ja kuvan esittelemässä kohteessa. Vieraat sanat ja materiaalissa olevat arvuuttelut kiinnostivat kovasti. Tukimateriaalin hyödyntäminen sujui luontevasti loruttelun ohessa herättäen keskustelua sekä tuottaen uusia oivalluksia ja iloa toivomallamme tavalla. Kehitysehdotuksia ei tullut esille, ellei sellaiseksi lasketa toivetta oikeasta kissasta, joka seikkailisi museoalueella lasten kanssa. Voisiko sellainen olla myös kissanukke, kissapukuun pukeutunut aikuinen tai vaikkapa kesätyöllistetty nuori, joka liikkuisi alueella itseohjautuvien ryhmien vierailujen yhteydessä? Jätämme kissahahmon tarkemman kehittelyn Turkansaaren museoammattilaisten harkintaan.

6 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä on kehitetty välineitä ja menetelmiä Turkansaaren ulkomuseon varhaiskasvatukselliseen kulttuuriperintökasvatustyöhön, joka toteutuu joko ihmisten välisenä tai esi-
neitten ja asioitten välityksellä tavoitellen taitoja, jotka auttavat hahmottamaan, ymmärtämään ja arvostamaan omaa ympäristöä. Tuotekehitystyön kohteeksi valittiin varhaiskasvatuksen puitteissa museossa kasvattajensa kanssa vieraileville, 3-5-vuotiaille lapsille suunnattu lorukuvamateriaali, jonka avulla tarjotaan ilmiöpohjaiseen oppimiseen motivoivaa ja innostavaa, lapsentasoista tietoutta alueemme kulttuuriperinteestä ja Turkansaaren ulkomuseosta sinänsä. Lorukuvia on yhteensä 20. Saamamme palautteen perusteella tuottamamme materiaali on monin tavoin hyvä pohja kohderyhmämme kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiselle museovierailun yhteydessä ja lastenkin mieleen. Kehittämisehdotukset liittyivät lähinnä lorukuvareitistöjen kokoamiseen tai aiheeseen virittelevän tarinan tai hahmon luomiseen, eivät luomamme materiaalin sisältöön tai valitsemaamme menetelmään sinänsä. Koemme, että kehittämistoiveet ovat jo olemassa olevan materiaalin pohjalta helposti haluttaessa toteutettavissa. Tämän takia jätämme tehtävän yhteistyökumppanimme osaksi heidän asiantuntijuutensa museosta erityisenä oppimisympäristönä tunnistaen.

Opinnäytetyöprosessimme on kartuttanut osaamistamme erityisesti varhaiskasvatuksen pedagogisesta toiminnasta, sen suunnittelusta, arvioinnista ja kehittämisestä. Olemme saaneet oppia myös monialaisesta ja projektiluontoisesta toiminnasta sekä erityisen kohderyhmän kanssa tehtävästä tavoitteellisesta asiakastyöstä periaatteineen - omasta työnkuvastamme ja asiantuntijuudestamme tulevana sosiaalialan ammattilaisena kaikinensa. Mielestämme opinnäytetyömme kokoaa onnistuneesti myös pienille lapsille suunnatun museotyön monia tärkeitä elementtejä. Jo lähtökohtaisesti työmme on monitieteellinen ja monialainen. Hyödynnämme monipuolisia, ajankoh-
taisia menetelmiä, jotka arvostavat myös lasten tietämystä ja antavat heidän näkemyksilleen ja ajattelulleen tilaa. Samalla yhdessä pienryhmäpedagogisesti toimien tuetaan jokaisen osallistumista yhteisöllisyyttä vaalivalla tavalla. Kehitystyömme myös nivoo yhteen tieteellistä teoriaa sekä arjen käytäntöjä hyödyntäen lastenkin omaa kokemuspohjaa unohtamatta kuitenkaan mielikuvitusta ja leikkiä. Monialaisena kehitystyönä olemme pystyneet myös hyödyntämään kattavasti asiantuntijuutta vastataksemme työllemme asetettuihin tavoitteisiin. Opinnäytetyömme monialainen ulottuvuus onkin laajentanut omia näkökulmiamme. Hahmotamme paremmin monipuolisen, lähtökohdiltaan hyvinkin erilaisia yhteisöjä ja ympäristöjä yhteentuoivan toimijuuden

mahdollisuuksia ja merkitystä yksilön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin tuottajana, yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukijana.

Opinnäytetyössämme olemme kehittäneet paikallista kulttuuriperintökasvatusta lasten mielenkiinnonkohteita ja kokemuspohjaa huomioiden. Olemme luoneet mahdollisuuksia tunnistaa oma identiteetti osana sukupolvien ketjua, kehittää ajattelutaitoja sekä kartuttaa monenlaista osaamista. Varhaiskasvatuksen ja kulttuuriperintökasvatuksen näkökulmasta kuvitetut lorut tukevat lapsille ominaisia tapoja toimia ja ajatella mahdollistaessaan leikinomaisen liikkumisen ja tutkimisen sekä itseilmaisun museovierailulla tukien ajankohtaisia ilmiöpohjaisen oppimisen periaatteita. Lorukuvissa yhdistyvät lorujen ja kuvien käytön hyvät puolet - rytmisesti ja tasaisesti etenevät sanat jäävät paremmin mieleen, kuva auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään kuultua. Samalla päästään museoalueella liikkuen tutummaksi oman ja lähiyhteisön menneisyyden ja moninaisen ympäristön kanssa. Opitaan ehkä kokonaan uudesta kulttuurista tai tavoista elää ja toimia, ihmetellään ja oivalletaan. Näkemystä ja tunnetta omasta itsestä osana isompaa yhteisöä rakennetaan pala kerrallaan erilaisista perinteistä ja tavoista karttuneitten kokemusten kautta vuorovaikutuksessa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön kanssa erilaisia aistielämyksiä kokien. Kokemus jonkin perityn säilyttämisen ja huolehtimisen tärkeydestä vahvistuu. Kulttuuriperinnössä itsessään on jo kasvatuksellisuuden ulottuvuus sen tukiessa ihmisenä kasvua ja muokatessa arvomailmaa. Tulevina ammattilaisina haluamme turvata varhaiskasvatuksen kulttuuriperintökasvatusta ja koemme opinnäytetyössämme siinä onnistuneemme lasten mielenkiinnon kohteita ja kokemuspohjaa huomioiden, lähiyhteisöä lapsilähtöisin menetelmin sekä mielekkäällä tavalla tutummaksi tuoden sekä lasten omaa toimijuutta tukien erityisessä, Turkansaaren oppimisympäristössä. Olemme oppineet paljon museon yleisötyöstä, kulttuuriperintökasvatuksesta sinänsä.

Vahva kokemuksemme työstä lasten parissa oli eittämättä etu opinnäytetyöprosessissa: Oma asiantuntijuutemme ja ammatillisuutemme oli hyvä lähtökohta työlle. Viime aikoina varhaiskasvatuksen laadusta ja sisällöstä on ollut paljon keskustelua – ollaanhan lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin asialla. Vuonna 2018 hyväksytyn varhaiskasvatuslain johdosta jatkossa varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin pätevoidytään vain yliopisto-opintojen kautta. Uudistukset, joista lakikin on osoituksena, liittyvät keskusteluun varhaiskasvatuksen kehittämisen tarpeesta. Ammattilaisten näkökulmasta huomion olisi suonut osuvan enemmänkin vaikkapa lapsiryhmien kokojen kasvattamisen ja subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen tai alueellisesti em. vapautusten myötä erilaistuvan varhaiskasvatuksen vaikutuksiin yhteiskunnassamme. Tulisi muistaa,

että varhaiskasvatuksessa korostuu tänäkin päivänä sosiaalialan tematiikka tavoiteltaessa esimerkiksi vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, palvelujärjestelmän tuntemista, ennaltaehkäisyä, varhaista puuttumista sekä tasa-arvoista, yksilöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta huomioivaa otetta. Puhutaan edelleen asiakaslähtöisestä työstä, jossa painottuu mm. hyvinvoinnin tukeminen, osallisuus ja toimijuus, monikulttuurisuus, moniammatillinen yhteistyö ja palvelutarpeen arviointi. Tällöin nimenomaan sosionomi (AMK) on asiayhteydessä omimmillaan. Koemme, että opinnäytetyömme on tuonut sosionomin (AMK) monitahoista varhaiskasvatuksellista, innovatiivista osaamista hyvin esille. Sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisilta että toimeksiantajaltamme saamamme palaute tukee niin ikään tätä näkemystä.

Koemme, että kehitystyömme ideoima, asiakkaittemme näkökulmasta matalan kynnyksen menetelmä ja toteutukseltaan joustava, tarpeen mukaan jatkotyöstettävissä oleva tuote monipuolistaa jokseenkin tiukasti resursoitua museon lapsiryhmille suunnattua yleisötyötä ja pedagogista toimintaa. Se on näin yksi käyttökelpoinen tapa myös vahvistaa yhteistyökumppanimme toimintakykyä, saada uudenlaista näkyvyyttä. Kesäaikaan suurimman kävijämäärän keräävän ulkomuseon näkökulmasta Turkansaaren vierailun liittäminen elimellisemmin Oulun kaupungin Kulttuuripolkuun myös varhaiskasvatusikäisten osalta olisi positiivinen asia. Se laajentaisi ulkomuseon yleisötyön kehittämismahdollisuuksia tuottaessaan tasaisempaa kävijävirtaa ja tulonjakautumista myös kevät- ja syysseasonkien suuntaan. Kuten aiemmin todettiin, tässä opinnäytetyössä suunniteltuja lorukuvia voidaan jatkotyöstää monin eri tavoin huomioiden esimerkiksi moniaistillisuuden kattavampaa hyödyntämistä mahdollisessa käsinkosketeltavassa lopputuotteessa tai oheistoiminnoissa sinänsä. Käsiyöllisen viimeistelyn ohella kehittämismahdollisuuksia on eittämättä myös esimerkiksi tieto- ja viestintäteknikan ja pelillistämisen, graafisen suunnittelun tai tarinallistamisen näkökulmasta. Tämä tarjoaa uusia mahdollisuuksia ammattikorkeakoulun ja toimeksiantajamme keskinäiselle yhteistyölle. Oma sosiaalialan opinnäytetyömme on itsessään oiva esimerkki innovatiivisesta ja monialaisesta yhteistyöstä, jolla on merkitystä sekä yksilön että eri yhteisöjen, varhaiskasvatusta tukiessaan ja meille ammatillisen pätevyyden tuottaessaan viimekädessä myös koko yhteiskunnan kannalta.

Opinnäytetyöprosessimme myötä olemme itsekkin päässeet osallisiksi monenlaisesta yhteisöllisestä tekemisestä ja oivallusten ilosta. Pettymyksiä ovat aiheuttaneet lähinnä jossakin määrin joustamattomat opintopolkumme, joitten takia opinnäytetyömme ei meistä johtumattomista syistä valmistunut toivomassamme määräajassa tai yhteistyökumppanimme kanssa sovitussa aikataulussa omasta aktiivisuudestamme huolimatta. Olemme saaneet kuitenkin toimeksiantajaltamme

hyvää palautetta tekemästämme kehitystyöstä sekä tavastamme toimia monialaisessa prosessissa. Tiiminä olemme toimineet hyvin yhteen ja jakaneet vastuuta tasapuolisesti ja hyvässä hengessä kummankin vahvuusalueita tunnistaen ja hyödyntäen. Prosessi on edennyt vuorovaikutteisesti innovoiden ja reflektoiden, mutta vahvasti teoriapohjalle rakentuen. Haluamme esittää vilpittömät kiitokset yhteistyöstä toimeksiantajallemme sekä erityisesti ohjaajallemme museoemäntä Salla Mäntyniemelle, joka on luottanut visioihimme ja kirkastanut tarvittaessa kulttuuriperintötyön erityistä näkökulmaa matkamme varrella. Olemme erityisen onnekkaita siksi, että mukanaamme tällä matkalla on, meitä aidosti innostavan aihepiirin, ainutlaatuisten asiakkaitten ja loistavien yhteistyökumppaneittemme ohella, ollut myös omaa lähipiiriämme, omia lähiyhteisöjämme yli sukupolvirajojen. Kun yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta lasten kehitys on olennaisin kaikista, voimme omalta osaltamme todeta, että seuraava sukupolvi on jo valmiina jatkamaan matkaa Turkansaarenkin teillä ja poluilla.

LÄHTEET

Aivoliitto. Pienen kielipolku. Vinkkejä lapsen kielenkehityksen tueksi. Turku: Aivoliitto.

Aivoliitto. Kuvat arjen tukena. Viitattu 31.1.2019.
<https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kielellinen-erityisvaikeus/arjen-vinkit-vanhemmille/vinkkeja-arkeen/kuvat/>.

EDU 2017. Tutkiva oppiminen ja ilmiöpohjaisuus. Viitattu 23.3.2019.
https://www.edu.fi/perusopetus/elamankatsomustieto/ops2016_tukimateriaalit/tutkiva_oppiminen_ja_ilmiopohjaisuus.

Finlex 2018. Varhaiskasvatustilanne 540/2018 3§, 7§. Viitattu 10.1.2019,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>.

Helminen, J. 2015 A. Kurkistuksia ammatillisen osaamisen jäsentämiseen – Esimerkkinä ammatillinen osaaminen varhaisen tuen työkentillä. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Osaamiseksi kokemus jokainen. Näkökulmia oppimiseen ja hyvinvointialalla tarvittavan osaamisen muodostumiseen. EU: United Press Global, 77-92.

Helminen, J. 2015 B. Kokemuksen myötä asiantuntijaksi – Loppusanat. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Osaamiseksi kokemus jokainen. Näkökulmia oppimiseen ja hyvinvointialalla tarvittavan osaamisen muodostumiseen. EU: United Press Global, 220-228.

Honkonen, S. & Lehmuskoski, J. 2015. Systeemiajattelun keinoista apua ilmiöpohjaiseen oppimiseen. Sitra. Uusi koulutus. Blogit. 30.10.2015. Viitattu 21.3.2019.
<https://www.sitra.fi/blogit/systeemiajattelun-keinoista-apua-ilmiopohjaiseen-oppimiseen/>.

Huotilainen, J. 2019. Näin aivot oppivat. Keuruu: PS-kustannus. Otavan Kirjapaino Oy.

Jehkonen 2015. Oulun kaupunki. OPS-polut. Kulttuuripolku. Oppilaan kulttuuripolku. Viitattu 31.1.2019.

https://eduouka.sharepoint.com/sites/OPS2016/_layouts/15/WopiFrame.aspx?guestaccesstoken=wc6GyFGjoCXXcCGVD8PaZQ0CNhpF9TIBoJCdyd6WRKk%3d&docid=035091fb156f8431aa3f2a66950ce25c3&action=view&wd=target%28Kulttuuripolku.one%7C4d23f0dd-756b-41be-9b95-31566498f698%2FOppilaan%20kulttuuripolku%7C1987da5f-8ea9-4e44-8867-34d20a036fca%2F%29.

Joensuu 2016. Mikä museopedagogiikka? Viitattu 31.1.2019.
<http://www.joensuu.fi/taidemuseo/yleisopalvelut/museopedagogiikka>.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kauppinen, J. & Huovinen, A-T. 2008. Alkusanat. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) Kulttuuriperintö ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 5.

Knuuttila, S. 2008. Kulttuuriperintö, arvot ja identiteetti. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) Kulttuuriperintö ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 12-19.

Koivula, M. & Laakso, M-L. 2017. Lapsen varhainen kehitys kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmista. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy, 108-128.

Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro Oy.

LAMK. Lapin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön toteuttaminen. Viitattu 21.3.2019.
<https://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Opinto-opas,-AMK-tutkinto/Opinnaytetyoohje/Opinnaytetyon-toteuttaminen>.

Lehmuskoski, A. & Kuusisto-Niemi, S. 2012. Asiakaslähtöiset ja vaikuttavat sosiaalipalvelut. Opas sosiaalihuollon käsiteelliseen tarkasteluun. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus & Itä-Suomen yliopisto 2012.

Lipponen, L. 2017. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus. Bookwell Digital, 29-36.

Lonka, K., Hietajärvi, L., Hohti, R., Nuorteva, M., Rainio, AP., Sandström, N., Vaara, L. & Westling, SK. 2015. Ilmiölähtöisesti kohti innostavaa oppimista. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 49-76.

MLL 2018 A. Viitattu 28.1.2019. 3-4- vuotiaan kehitys.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/>.

MLL 2018 B. Viitattu 28.1.2019. 5-6-vuotiaan kehitys.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/>.

Mykrä, N. 2017. Miksi ja miten monialaisesti ulos oppimaan? Teoksessa Kettunen, A. & Laine A. (toim.) Ilmiöt ihmeteltäviksi. Monialaisia ideoita ulkona oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 9-20.

Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi. Onnistuneen yhteistyön arvoituksia ratkomassa. Juva: PS-Kustannus. Bookwell Oy.

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino, 31-41.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. 2011. Saatteeksi. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino, 5-8.

OPH 2017. Opetushallitus. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen. 13.4.2017. Viitattu 31.1.2019. https://www.oph.fi/download/182639_Vasuperusteet_koulutusmateriaali_Osa_2_netisivuille13.4.pdf.

OPH 2018. Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 31.1.2019.
https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf.

OPH 2019 A. Opetussuunnitelman ydinasiat. Viitattu 23.3.2019.
https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/opetussuunnitelma_ja_tuntijako/perusopetus_nyt.

OPH 2019 B. Lapsen oikeus hyvään varhaiskasvatukseen uudistuksen lähtökohtana.
Verkkouutinen 16.5.2017.
https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/lapsen_oikeus_hyvaan_varhaiskasvatukseen_uudistuksen_lahtokohtana.

Oulun kaupunki. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 17.3.2019. <https://www.ouka.fi/oulu/paivahoito-ja-esiopetus/varhaiskasvatussuunnitelma1>.

Ouka 2017. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin paikalliset linjaukset 11.5.2017.

Pedaali. Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. Opettajan ideapankki. Viitattu 31.1.2019.
<https://pedaali.fi/fi/opettajanideapankki>.

Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Viitattu 15.3.2019.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96477/978-951-44-9691-2.pdf?sequence=1>.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 31.1.2019.
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_2.html.

Simo, M. & Karttunen, M. 2015. Tekniikan tarinamatolla - Teknologiakasvatuksen toimintamalli museoiden yleisötyöhön ja varhaiskasvattajille. Suomen museoliiton julkaisuja 66. Suomen museoliitto. Verkkojulkaisu. Viitattu 31.1.2019.
<https://www.museoliitto.fi/doc/verkkojulkaisut/tarinamatto.pdf>.

Sinko, P. 2011. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2000). Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino, 22-29.

Sosiaalialan AMK-verkosto. Sosionomi (AMK) -tutkinto. Viitattu 28.1.2019. <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/7e5cfcaf-42e5-496f-8568-5937786cd4b2>.

Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura. Kasvattajalle. Viitattu 31.1.2019. <https://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kasvattajalle/>.

Stenvall, J. & Virtanen, P. 2012. Sosiaali- ja terveystalvelujen uudistaminen. Tallinna: Tietosanoma.

Syrjänen, A. (toim.) 2002. Turkansaaren ulkomuseo. Opaskirja. Toinen, uudistettu painos. Oulu: Painotupa Ky.

THL 2018. Viitattu 28.1.2019. Varhaiskasvatus. Tietoa pienten lasten vanhemmille. https://thl.fi/documents/732587/741077/vasu_vanhemmille_esite.pdf.

Toikko, T. & Rantalainen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Viitattu 31.1.2019. http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittam_istoininta.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Tornberg, L. & Venäläinen, P. 2008. Kulttuuriperinnön opetuksesta ja oppimisesta. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) Kulttuuriperintö ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 66-74.

Tuomala, H. & Tenetz, K. Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuuriopas. Ei julkaisupäivämäärää. Viitattu 31.1.2019. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Lastenkulttuuri/Varhaiskasvatuksen_kulttuuriopas.pdf.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi: Helsinki.

Vilkuna, J. 2008. Uusi museologia ja kulttuuriperinnön tulkinnat. Teoksessa Venäläinen, P. (toim.) 2008. Kulttuuriperintö ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 49-57.

Välimäki, A-L. 2011. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003/2005. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino, 13-21.

Vekarat vintille!
Turkansaaren museokasvatus ja yleisötyö
Projektiharjoittelu
Yleisötyö
Pii Koukkari
Anu Uusitalo
SOS16SM
Kesä 2017
Oulun ammattikorkeakoulu

Yleisötyö

Opastus koululaisryhmälle [REDACTED]

Koululaisryhmä opettajineen ja ohjaajineen

Savupirtti:

Kaikki sisällä aidossa pirtissä, istumassa (ei turhaa liikettä) -> Ryhmä rauhoittui mukavasti. Opas kertoo hyvin ja havainnollistaa historiaa tarjoten lapsille mahdollisuuksia miettiä ja oivaltaa asettautuessaan savupirtin elämään. Pohditaan, onko mennyt automaattisesti ollut "alkeellista ja huonoa"? (Vrt. päreet jne). Kahvipapujen jauhaminen -> kahvi tuttu aihepiiri lapsillekin, lisäksi mahdollistaa useamman aistin hyödyntämisen. "Mitä haluatte tietää?" ehkä ns. tuohon tuomittu kysymys, koska aikataulullisesti mahdotonta, että kaikki voisivat omia kysymyksiä esittää.

Navetta:

Lapsia osallistetaan ja hoksautetaan (viljat -> puuroiksi) kiitettävästi sanallisesti. Siirtyminen istumaan, mutta taas takaisin ylös ja nopeasti jauhinkivelle aiheuttaa hälinää, joka vaatii opettajien osallistumista ohjaamiseen (ei sinne! nyt tänne! jne). Myös ohjeistus siitä, mitä tehdään on hieman epätarkka. Olisi parempi asettua heti aluksi ns. oikealle paikalle kuuntelemaan ohjeistusta, kertoa tarkasti, miten toimitaan. Toisaalta osa ei pääse kokeilemaan ollenkaan – onko ryhmä liian iso? Olisiko ryhmiä mahdollista jakaa pienemmiksi (osa opettajajohtoisesti esim. pihalle leikkimään, ansapolulle tai vekaravintille, luonnollisesti edellyttää riittävää valvontaresurssia ja aikataulua, joka mahdollistaisi esittelyn vuorollaan ryhmittäin)? Epäselvyyttä siitä, otetaanko reppuja mukaan vai voiko niitä jättää navetan eteen odottamaan aiheuttaa ylimääräistä hälinää.

Lammaskarsina:

Aihepiiri kiinnostaa (ns. hassut termit), ja lapsia osallistetaan kysymällä ja hoksauttamalla sekä tuomalla yhtymäkohtia lasten arkeen / nykypäivään (tervashampoo). Toiminnallinen tuokio vaatisi tarkemman ohjeistuksen (ovenpielen tervaus, myös hankalaa mahdollistaa se, että kaikki pääsisivät halutessaan kokeilemaan).

Tervahauta:

Siirtymätilanteet hankaloituvat kierroksen edetessä (lasten keskittyminen herpaantuu), opettajat joutuvat osallistumaan ohjaamiseen aktiivisesti (esim. lapset vievät tervahaudan puita nuotiopaikalle ja ovat laittamassa niitä tervapaataan, toisaalta myös elävä tuli vaatisi valvonnan niin, ettei liian lähelle päästä, tuli jää myös palaamaan ryhmän poistuttua paikalta). Tervahaudan latomisen ohjeistus haastavaa, koska lapset ehtiväisiä ja ns. askeleen edellä opastakin. Toisaalta ohjeet jäävät hieman epäselviksi koululaisille: ”ei jatketa leveyssuuntaa” voi olla turhan abstrakti ilmaus. Ehkä ”palapelin tekeminen” tai ”tetriksen pelaaminen” voisi aukaista

asiaa paremmin. Toisaalta voisi olla hyvä todeta jo ohjeistuksen alkuun, että lopuksi voi esittää kysymyksiä (joku viittaa koko asian esittelyn ajan, muttei saa suunvuoroa, koska esittely on kesken). Porukka hajaantuukin aika lailla, osa tekee kokonaan omia hommiaan, jolloin opettajat puuttuvat asiaan. Tervamääristä lapsilla hyviä omia huomioita: ”sehän on 500 maitopurkkia!” Konkreettiset, arkiset esimerkit avaavat paremmin asiaa lasten silmissä.

Veneet:

Raha-asiolla on helppo linkittää aihepiiriä tähän päivään - kiinnostava ja hyvin havainnollistava esimerkki.

Kokonaisuutena:

Ohjaajan persoonalla ja ammatillisella osaamisella on ohjausta hyvin tukeva vaikutus. Huomiota voisi kiinnittää paikoin vielä lapsentasoisempaan informaatioon. Siirtymätilanteet ovat haasteellisia etenkin kierroksen edetessä, sillä lasten mielenkiinto aiheeseen katkeaa helposti.

Tervatonttu-kierros

Vapaamuotoinen ryhmä museon avajaispäivään osallistuneita lapsia ja aikuisia.

Museo esitellään tervatontun näkökulmasta ja tervatonttujen elämän kautta. Tämä lähtökohta on kohderyhmään luonnollisesti vetoava, mutta voinee pohtia, onko se sadunomaisuudessaan jossakin määrin hieman ristiriidassa museon varsinaisen, kiinteästi arkielämän kuvaamiseen kiinnittyvän toiminta-ajatuksen kanssa (vrt. esimerkiksi <https://www.ouka.fi/oulu/luuppi/esittely-turkansaaren-ulkomuseo>: Idyllisessä Turkansaarella pääset aikamatkalle. Oulun kaupungin läheisyydestä löydät historiallisen maalaismaiseman ja luonnonkauniin ympäristön. Saaressa astut sisään menneisyyteen. Turkansaari kertoo tarinoita pohjoisesta perinteisestä maaseudun arjen ja juhlan elämästä. --- Museon pääteemoja ovat Oulun seudulle perinteinen maa- ja metsätalous, kalastus ja tervahistoria.)

Ryhmä kiertää erilaisilla pisteillä museoalueella. Opas tekee selostusta myös siirtymien ajan, jolloin vain oppaan välittömässä läheisyydessä liikkuvat kuulevat tarinoinnin. Opas aloittaa myös esittelyt pisteillä ennen kuin koko porukka on päässyt perille. Ryhmä onkin hieman hajanainen, ja moni jää matkan varrelle tekemään muuta. Toiminnallinen tuokio on tervatynnyrin pyöritystä, mikä voi olla esimerkiksi sadesäällä hankalahko toteuttaa. Kun ainoastaan yksi pyörittää tynnyriä kerrallaan, ko. toiminta myös vie aikaa. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että pienimmät eivät malta odotella tuo-

kiota loppuun ja lähtevät itse tynnyriä pyöritettyään omiin touhuihinsa. Kierros päättyy tervatyyny-reille ja opas toteaa: "Toivottavasti opitte jotakin tervasta!" Satuhetki Vekaravintilla on erikseen kierroksen jälkeen.

*Lasten mielipide kierroksesta: "Olipa kivvaa!" Mitä jäi mieleen? "Ei mitään!"

Kokonaisuutena:

Uusi opastuskierros, joka vaatii vielä hieman sisäänajoa ja hiomista. Ohjaaja on ystävällinen ja lähestyttävä, mutta ammatillinen osaaminen ja kokemus puuttuvat. Tervatontun näkökulma museoon herättää ajatuksia sekä puolesta että vastaan.

Vie mennessäs, tuo tullessas! -opastettu kierros 6.8.2017

Teemallinen opastuskierros "Vie mennessäs, tuo tullessas", jossa tutustutaan maatalon töihin.

Ryhmä, jossa poika 3 v., tyttö 3 v., tyttö 4 v., tyttö 4 v., poika 5 v., tyttö 6 v., poika 6 v. ja tyttö 14 v. sekä lastenhoitaja (mies 43 v.), esi- ja alkuopettaja (nainen 39 v.) ja aineenopettaja (nainen 25 v.) sekä kaksi sosionomi (AMK) -opiskelijaa.

Palaute lapsilta:

"Kaikki kiertäminen oli kivvaa!

Yläkerta ja piirtäminen oli kivvaa, muttei kiertäminen.

Kierros oli kiva ja mielenkiintonen.

Ku oon jo aiemmin käyny niin ei ollu mukavaa.

Oli kiva työntää niitä kärryjä! Ja tuulimylly oli kiva. Mutta piti kävellä paljon. Leikkipaikka oli kiva. Ja pulla!

Isommat mieluummin kävis itekseen kätteleen."

Aikuisten palaute kierrokselta:

Kierros oli kokonaisuudessaan hyvä etenkin alle kouluikäisille tai alaluokkalaisille kävijöille sekä heidän perheilleen. Jotain toiminnallisuutta lisättäisiin, jos se onnistuu. Esim. savupirtissä voisi kaikille ryhmäläisille olla jotain hommaa: isosisko kiikuttamaan vauvaa kehtoon, vieraille kahvikup-

pia tms. tai puhdetöitä. Ainakin pienemmissä ryhmissä voisi jakaa rooleja: vieras, piika, renki, isosisko jne. Siis onnistuisiko keksiä jotain osallistavaa puuhaa jokaiselle ryhmän jäsenelle, ainakin jossakin vaiheessa kierrosta? Voisiko esimerkiksi niitä jyväsäkkejä olla useita pienempiä, joita siten kannettaisiin porukalla? Outojen sanojen selittämistä kaivattiin myös selkeämmin, mutta ei kuitenkaan liian tarkasti, ettei niistä tule "tylsää". Vanhoista "oulunkielen" sanoista huomattiin myös niiden yhteys esimerkiksi ruotsinkieleen ja siten etenkin isompien (6.lk->) opsiin. Jossakin pisteessä voisi olla jokin pieni askartelu tai työ (kämpylehmä tms), mitä ennen vanhaan on tehty itse. Näin lapsille jäisi jokin konkreettinen asia muistoksi kierroksesta. Kaiken kaikkiaan kierros koettiin mukavaksi ja kiiteltiin siihen mukaan tuotua toiminnallisuutta. Lapset jaksavat kuunnella ja keskittyä paljon paremmin niin. Pohdittiin myös, että tervaan liittyvät aiheet voisivat kiinnostaa enemmän etenkin isompia kouluikäisiä.

Omatoimisen kiertelyn tuloksena todettiin lisäksi, että ansapolku on hyvä asia, ja se pitäisi ehdottomasti pitää kunnossa. Tosin tälläkin hetkellä sen satumetsämäisyys ja ansat kiinnostavat lapsia, eikä reittiä pienen seikkailun mahdollistajana kannata unohtaa, vaikka se ei ehkä museoammatilaisten näkökulmasta olekaan viimeisen päälle. Siikasaarta muutenkin voisi hyödyntää enemmänkin. Ehkä yleisesti voitaisiin myös kiinnittää huomiota siihen, miten omatoimisesti museossa kiertävien kierros alueella muotoutuu. Mikäli koetaan tarvetta korostaa erityisesti jotakin kohdetta tai aihepiiriä museossa vierailevien lasten tai perheitten osalta, tulee huolehtia riittävästä ja sopivasta informaatiosta sekä tiedotuksesta. Kohteen tai aihepiirin ympärille voitaisiin laatia omatoimisesti hyödynnettävissä olevia reitistöjä (vrt. opastetut kierrokset esimerkiksi tervan tai maatilanelämän tiimoilta) ja siihen liittyvää infomateriaalia. Kesäaikaan voitaisiin myös hyödyntää vaikka "tonnityöläisiä" eri rooleihin vanhanaikaisiin vaatteisiin puettuina - ihan vaan kulkemaan ja "toimimaan" saarella, elävöittämään museon maisemaa.

Pohdintaa

Kulttuuriperintökasvatuksella tuetaan tavoitteellista kasvatustoimintaa eri tahoilla sekä koulujen opetussuunnitelman perusteiden mukaisten oppimistavoitteiden saavuttamista. Erilaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat takaavat osaltaan kaikille lapsille ja nuorille tasa-arvoisia, monipuolisia mahdollisuuksia kokea paikallista kulttuuria. Museoitten tarjoama yleisötyö ja museokasvatus mahdollistavatkin hyviä vaihtoehtoja sekä varhaiskasvatuksen tarpeisiin, että luokkahuoneitten opettajavetoiselle opetukselle. Niillä on eittämättä etunsa oppimisen kannalta sinänsä ja normaalista kouluarjesta poikkeava toiminta on yleensä lasten näkökulmasta yksinkertaisesti mukavaa. Jo perusopetuksenkin tavoitteistossa painotetaan oppilaitten taitoja, osallistumista ja omakohtaista kokemusta. Opetussuunnitelman mukaan opetuksen yhtenä tavoitteena on niin ikään monipuolisen kulttuurisen osaamisen ja kulttuuriperinnön arvostamisen edistäminen sekä oppilaitten tukeminen oman kulttuuri-identiteettinsä rakentamisessa.

Oulussa Turkansaaren ulkomuseo on yksi sekä paikallisen kulttuurikasvatus- että kulttuuriopetussuunnitelman toimijoista, joka tekee tiivistä yhteistyötä sekä lähiseudun varhaiskasvatuksen, että perusopetuksen kanssa. Esimerkiksi kaikkien oululaisten kakkosluokkalaisten ohjelmaan kuuluu lähtökohtaisesti vierailu museoalueelle, mutta välimatkat kustannuksineen aiheuttavat luonnollisesti omat haasteensa sen toteuttamiselle. Turkansaassa on jo pitempään huomioitu lasten ja heidän perheittensä näkökulma toiminnassa yleensäkin. Lapsiperheitten tarpeita palvelemaan on olemassa omat tilansa, toimintonsa ja tapahtumansa sekä itsenäisesti että erilaisten yhteistyökumppaneitten kera toteuttaen.

Museomaailmasta on helppoa lastenkin kiinnostua, mikäli tietoa tarjotaan kohderyhmälle sopivalla tavalla: Asiat tuodaan esille riittävän yksinkertaisesti, jäsennellysti, perustellusti ja selkeästi muistaen lasten omia mielenkiinnonkohteita ja kokemuspohjan laajuutta. On hyvä muistaa, että viestin tulee olla selvä paitsi saajalleen, myös antajalleen - mitä valinnoillamme haluamme kertoa ja mitä niillä annamme ymmärtää: Ilmiöpohjaisuus kaikkienensa korostuu tänä päivänä, ja medialukutaitoa peräänkuulutetaan. Lasten mielenkiintoa on helppo herätellä yhdessä tai itse kokeillen ja tehden. Esimerkiksi mukaan saatava konkreettinen muisto on mukava lapselle, ja sitä kautta muistijälki opituista asioista vahvistuu. Haju-, maku-, ja tuntoaistin hyödyntäminen toiminnoissa sopivassa määrin mahdollistaa monipuolisen kokemuksen uusista asioista. Toisaalta on hyvä huomioida, että tutkimustyön tekeminen ja toiminnallisuus sinänsä kiinnostaa usein lapsia ja että aikuisetkin naut-

tivat monesti lapsille suunnatuista toiminnallisista elementeistä. Museoitten tehtävänä onkin osaltaan mahdollistaa monipuolisesti kokemuksia ja elämyksiä sekä kannustaa eri tavoilla vuorovaikutukseen. Näin tuetaan osaltaan myös perheitten hyvinvointia vahvistaen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Jatkossa tulisi kiinnittää tarkemmin huomiota siihen, mitä lapsiperheet museoalueella omatoimisesti liikkeessään tekevät ja missä liikkuvat. Tämän tarpeen pohjalta voisi tiettyjen kohteiden tai aihepiirien ympärille laatia omatoimisesti hyödynnettävissä olevia "reitistöjä", erilaisia työpajoja tai yleistä infomateriaalia. Turkansaaren osalta lapsiperheitten osalta luontevia ja kiinnostavia aihepiirejä ovat esimerkiksi maa- ja metsätalous, kalastus sekä terva. Luonnollisesti myös ansapolun kaltaisella ympäristöllä on paikkansa, ja reittiä voidaan tarvittaessa rakentaa myös alueen luonnonoloja tai vaikkapa maiseman muutosta tutkaillen, ehkä hyödyntäen myös jo mainittua kalastusteedmaa. Materiaalia voitaisiin tarvittaessa hyödyntää myös erilaisten tapahtumien tai koululais- ja päiväkotiryhmien vierailujen yhteydessä, mikä mahdollistaisi myös alueeseen tutustumisen itsenäisesti ilman opasta. Vekaravintti on havaintojemme mukaan lunastanut hyvin paikkansa museossa vierailevien lapsiperheitten keskuudessa, ja tilaa voitaisiin hyvin hyödyntää myös ryhmien taukopaikkana tai porrastettaessa ryhmien liikkumista ulkomuseon alueella. Myös varsinaisia leikkipaikkoja piha-alueella ei tule unohtaa.

On toki hyvä tiedostaa, että osa perheistä - aikuisista, lapsista ja nuorista - mielellään vapaaajallaan alueella vieraillessaan tutustuu museoon läheistensä kanssa eikä välttämättä kaipaa erillisiä aktiviteetteja tai opastusta. Havaintojemme mukaan esimerkiksi teini-ikäiset kulkevat mieluiten omaan tahtiinsa tai viettäen muuten vapaamuotoisesti aikaa museoalueella hyödyntäen sen tarjoamia antimia oman mielenkiintonsa puitteissa. Toisaalta ei sovi unohtaa museon erästä tärkeää merkitystä tällekin ikäluokalle sen tarjotessa joka kesä usealle lähialueen nuorelle kesätyöpaikan.

Myös museon markkinointiin ja näkyvyyteen sekä niiden tapoihin tulee havaintojemme mukaan kiinnittää erityistä huomiota. Jo esimerkiksi se, että museoon on vapaa pääsy alle 18-vuotiailta, on tärkeä asia. Museoalueen eri palveluista ja kohteista voisi myös olla selkeämmin ja ytimekkäämmin informaatiota saatavilla. Etenkin pikkulapsiperheitten osalta kannattaa muistaa myös museon ei museaalisten puitteitten (leikkipaikat, saniteettitilat, ruokailu- tai evästelymahdollisuudet, kulkuväylät, rampit jne.) merkitys museokäynnin onnistumiselle. Esimerkiksi museon nuotiopaikasta ei moni tiedä. Toisaalta erilaiset tapahtumat ja toiminnot, tilattavissa olevat opastetut kierroksetkin, voisivat olla enemmänkin ja jo hyvissä ajoin esillä esimerkiksi sosiaalisen median areenoilla, jotta

entistä laajempi kävijäjoukko ne tavoittaisi. Ko. näkyvyys on nopeasti toteutettavissa ilman kuluja tai kustannuksia.

Museoaluetta kokonaisuudessaan voisi hyödyntää kattavamminkin järjestämällä erilaisia toimintoja säännönmukaisemmin eri puolella museoaluetta. Vuodenajat tuottavat omat haasteensa tapahtumatoiminnalle, ja etenkin ulkotapahtumissa ollaan sään armoilla. Toisaalta koululais- ja päiväkotiryhmät eivät juuri liiku kesäisin, ja näyttelyjen ja somistusten siirtäminen talviteloille puolestaan rajoittaa pitkälle syksyyn tai talveen ulottuvien toimintojen toteuttamista ja niiden sisältöjä. Etenkin pienempien kävijöiden harmiksi talvisin suuri osa museon tiloista on myös yleisötapahtumissa kiinni, ja usein kiinnostavimmaksi tuntuu nousevan nimenomaan se, mitä lukitun oven takaa löytyisi. Tämä tulisikin tavalla tai toisella huomioida jo talvitapahtumia suunniteltaessa. Oman haasteensa talven toimintoihin tuo eittämättä etenkin pikkulapsiperheitten osalta myös se, että esimerkiksi lämpimiä saniteettitiloja ei ole, ja monen tilan lattiat ovat lumisissa kengissä kovin liukkaat. Toisaalta myös talvivarusteitten riisuminen ja uudelleen pukeminen on työlästä, mikäli tekemistä tai näkemistä tarjotaan sekä sisätiloissa että ulkona.

Turkansaaren ulkomuseolla on oululaisessa mielenmaisemassa tärkeä paikkansa, ja etenkin oulujokivartisen puheessa kuuluu siitä positiivinen, lämmin ja kotoisa kaiku. Kaupungin lähetyviltä löytyvä historiallinen maalaismaisema ja luonnonkaunis ympäristö kertovat kuitenkin pohjoisen maaseudun elämästä laajemminkin. Monipuolinen museotoiminta tukee ansiokkaasti yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, se vahvistaa kulttuuri-identiteettiämme tarjoten kävijöilleen mahdollisuuden tuntee itsensä osalliseksi ympäröivästä kulttuurista ja elämänmenosta. Museo mahdollistaa kohtaamiset, mutta tarjoaa myös yksityisyyttä sitä haluaville. Hyvä sijainti, sopivan vaatimaton ja mutkaton ilmapiiri sekä vapaus valita askeleittensa suunta ja aikataulu tekevät siitä varteenotettavan vierailukohteen myös lapsiperheille.

Lähteinä käytetty:

Kulttuuritalo Valve. Kulttuuriopetus Oulussa ja Oulun kouluissa. Viitattu 19.9.2017. <http://www.kulttuurivalve.fi/sivu/fi/kulttuurikasvatus/verkotot/kulttuuriopetussuunnitelma/>.

Oulun kaupunki. Museo- ja tiedekeskus Luuppi. Turkansaaren ulkomuseo. Esittely. Viitattu 19.9.2017. <https://www.ouka.fi/oulu/luuppi/esittely-turkansaarenulkomuseo>.

Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen kulttuuriopas. Viitattu 19.9.2017. http://www.kulttuuri-valve.fi/tiedostot/Lastenkulttuuri/Varhaiskasvatuksen_kulttuuriopas.pdf.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry. Kasvattajalle. Viitattu 19.9.2017. <https://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/kasvattajalle/>.

Vekarat vintille! -projektiharjoittelun havainnointi, keskustelut, kuvat. Koukkari & Uusitalo. Kesä 2017.

Vekarat vintille!
Turkansaaren museokasvatus ja yleisötyö
Projektiharjoittelu
Lapsilähtöinen Vekaravintti
Piia Koukkari
Anu Uusitalo
SOS16SM
Kesä 2017
Oulun ammattikorkeakoulu

Lapsilähtöinen Vekaravintti

Osana projektia pääsimme toteuttamaan - suunnittelemaan, rakentamaan, sisustamaan ja somistamaan - navetan ylisillä olevaa Vekaravintti-tilaa. Tila on ollut lasten leikki-tilana museon auki ollessa, ja siellä on perinteisesti ollut nurkkaus kauppaleikille sekä lukutila keinutuoleineen ja vanhoine lehtineen. Tutkailtavana on ollut joitakin leluja, sekä vanhoja esiteitä kuten puhelin ja radio. Henkilökunta on varustanut tilaa pääasiassa omista varastoistaan vaihtelevasti vuosittain. Joinakin kesinä tilassa on myös ollut tintamareski, ja vintillä on järjestetty nukketheateriesityksiä, mutta tilan kohtalaisen pienen koon takia etenkin isommalle väkijoukolle tarkoitettut tapahtumat on pääsääntöisesti pidetty toisaalla museoalueella. Muuten tila on ollut lähinnä esittävä tila, ja esimerkiksi osa leluista, kirjoista jne. on ollut vain vitriinissä katseltavina. Vekaravintillä on ollut myös mahdollisuus värittää värityskuvia, piirtää jne. Vaikka aiemmin olimme itsekin museoalueella vierailleet, emme olleet tietoisia tilasta ja sen tarkoituksesta.

Projektin tavoitteena oli täten tuoda Vekaravinttia tutummaksi museovieraille ja ensisijaisesti lapsille ja heidän perheilleen rakentamalla tilasta lapsilähtöisempi, viihtyisämpi sekä paremmin leikkiä ruokkiva ja mahdollistava. Olennaista oli, että kaikki tilassa oleva olisi käsin kosketeltavissa ja hyödynnettävissä lapsen tasoisesti ja turvallisesti. Toisaalta pyrimme myös siihen, että tilan yleisilme olisi asiakkaitamme houkutteleva, kodikas ja lämminhenkinen. Kalustukseksi valittiin museon valikoimista pieni pirtinpöytä penkkeineen, pulpetti sekä keinutuoli muutaman hyllyn lisäksi. Kotileikkiä varten tuunattiin lahjoituksena saadusta lipastosta liesi. Tilaan tuotiin myös isompi pöytä ja penkit askartelua ja ohjattuja tuokioita sekä värityskuvien tekemistä varten. Tilanjakajina käytettiin rakenteisiin kiinnitettyjä sermejä sekä erilaisia kankaita. Tilan perälle toteutettiin näyttelytila museon kummipäiväkodin ja -koulun lasten tekemälle taiteelle, ja samalla esiteltiin myös museon lasten ja nuorten parissa tekemää työtä. Vekaravintin ilmeeseen sopi myös osana kesän Tervatonttu-ohjelmaa toteuttamamme maisemapohja, jota vintin tilaa touhuissaan käyttävien tervatonttuohjaajien oli tarkoitus hyödyntää ja jatkotyöstää. Jotta tilan tarkoitus olisi käyttäjilleen mahdollisimman selkeä, laadimme siitä lyhyet esittelykyttilit sekä suomeksi, englanniksi että ruotsiksi.

Tavoitteena oli aluksi, että kaikki materiaali mitä tilaan tuotettaisiin kunnioittaisi perinteitä ollen vanhaa tai vähintään sen oloista. Esimerkiksi astioiksi kaavailtiin erilaisia puuastioita, leluiksi puuleluja, kankaiksi suunniteltiin erilaisia puuvillakankaita vanhoine kuoseineen jne. Taikahiekkaa kaavailtiin ominaisuuksiensa takia hyödynnettäväksi esimerkiksi omatoimisissa leipomispuuhissa, ja juustoformin löytyessä myös ”juustonteko” onnistuisi kätevästi taikahiekan avulla. Käytännössä kuitenkin autenttisuudesta jouduttiin monilta osin joustamaan nollabudjetin takia. Tämä tarkoittaa sitä, että tila toteutettiin kokonaan lahjoitusten voimin. Projektin puitteissa hankittiin erilaisia leluja, kirjoja, askartelutarvikkeita, somisteita jne. yksityisiltä ja yhteisöiltä sekä erilaisia ilmaiskanavia (mm. Facebookin roskalava) hyödyntäen, omia bensakuluja laskematta. Suuri osa tarvikkeista työstettiin itse sopimaan paremmin sille suunniteltuun tarkoitukseen, ja esimerkiksi lattiatyynyjen teko aloitettiin lahjoituksina saatujen räsymattojen pesulla!

Pohdintaa

Entistä lapsilähtöisempi Vekaravintti mahdollisti hyvät puitteet lasten vapaalle ja omatoimiselle leikille. Lopputulos oli mielestämme positiivinen ja asiakasryhmää palveleva, vaikka aikaisempaa suurempi tila sekä runsaampi lelujen ja tarvikkeitten määrä aiheuttivatkin eittämättä ylimääräistä järjestelemisen tarvetta henkilökunnalle. Moni sekä lapsista että aikuisista ilahtui jo heti ovelle tul-

lessaan: ”täällä saa koskea!” Räsymattojen ja kankaisten avulla tilasta saatiin kotoisa ja lämminhenkinen, mitä etenkin naisväki kiitteli, mutta mistä varmasti myös lapset pitivät. Räsymatoilla päällystetyt isot lattiatyynyt tarjosivat uutta, hieman erilaista ja muutettavaa istumatilaa, ja kuuleman mukaan ideaa on hyödynnetty museovierailun jälkeen myös kodeissa ja mökeillä.

Lapsista oli mukavaa päästä kokeilemaan lankapuhelinta ja radiota, kattaa pirtinpöydälle astiastoa ja kaataa oikeasta pannusta näkymätöntä kahvia. Kauppaleikissä näkyi myös tämän päivän tuulia monen perustaessa ovensuuhun nimenomaan Jounin kauppaa. Osa kävijöistä löysi paikan keinutuolista, jossa sitten istuskeli kirjoja katsellen tai lueskellen. Entisajan koulua leikittiin piirrellen liitutaululle ja istuen vanhanaikaisessa pulpetissa. Usein aikuiset joutuivatkin houkuttelemaan lapsiaan pois tilasta, niin mielellään moni siellä kuului viettävän aikaansa. Vanhat esineet - puhelin, radio, kahvipannu, pyykkilauta – ja räsytekstiilit kuuluivat tuovan mukavia muistoja monelle vanhemmallekin kävijälle. Vanhat, esimerkiksi puiset lelut, monipuolistaisivat eittämättä osaltaan vintin leikkiä nimenomaan entisajan suuntaan. Toisaalta vintillä voisi olla mahdollista vaikkapa juustotuotin avulla kokeilla juustontekoa taikahiekasta. Sama kätevästi muovautuva materiaali kävisi luonnollisesti myös leipomispuuhiin kakkuvuoan tms. kera ja katettavaksi kahvileipänä pöytään.

Myös vintin postilaatikko kiinnosti ja sinne jätettiin monenlaista, sekä kirjallista että kuvitettua postia. Viestit olivat voittopuolisesti positiivissävytteisiä. Värityspiste vintin askartelupöydän äärellä ei ehkä ollut niin toimiva, kuin olisi voinut toivoa – suuri osa töistä oli nopeasti tai vain osin väritetty tai täytetty, ja pöydällä lojuneet arkit antoivat helposti epäsiistin vaikutelman. Mikäli värityskuvia käytetään, niitä olisi syytä olla rajatumpi valikoima, ja erilaiset sokkelotehtävät olisivat ehkä toimivampia erillisissä tehtävätuokioissa kuin jatkuvassa, vapaassa käytössä. Toisaalta syysmarkkinoitten tiimoilta kokeiltu yhteisötaideteoksen teko osoittautui niin ikään jossakin määrin haasteelliseksi toteuttaa ilman jonkunlaista valvontaa. Toisaalta isokokoinen värityskuva näytti kyllä innostaneen myös isompia piirtelijöitä kynätehtäviin ja erilaiseen viestintään! Tervatonntujen metsämaisemaa ei kesän aikana täydennetty siinä määrin, kuin olisimme toivoneet. Koululaisten ja päiväkotilaisten maalaukset ja piirustukset seinällä herättivät useammassa ihastusta ja ovat tulevaisuudessakin hyvä yhteistyöntulos vaikkapa museon kulttuurikummi-toiminnan osalta.

Projektin tiimoilta Vekaravintille tuotettu materiaali jää museon haltuun ja käytettäväksi jatkossakin, mikäli niin halutaan. Projektin perusteella tarvikkeita ja tuotteita oli kohtalaisen helposti saatavilla, ja moni lahjoittajistamme koki mielekkäänä sen, että sai antaa itselleen tarpeettomaksi käyneen

esineen tai tavaran yleishyödylliseen käyttöön. Esimerkiksi vanhojen käyttötavaroitten, leikkikalujen ja kirjojen osalta voisikin tässä valossa järjestää tarvittaessa jonkinlaista keruukampanjaa kesäkauden aluksi tai avajaisten yhteydessä. Luonnollisesti tuolloin tulisi selvästi jo etukäteismainonnassa tuoda ilmi lahjoituksen kohde, tarkoitus sekä se, että lahjoitukset jäävät museokäyttöön.

Vekaravintti ennen somistusta

Vekaravintti valmiina

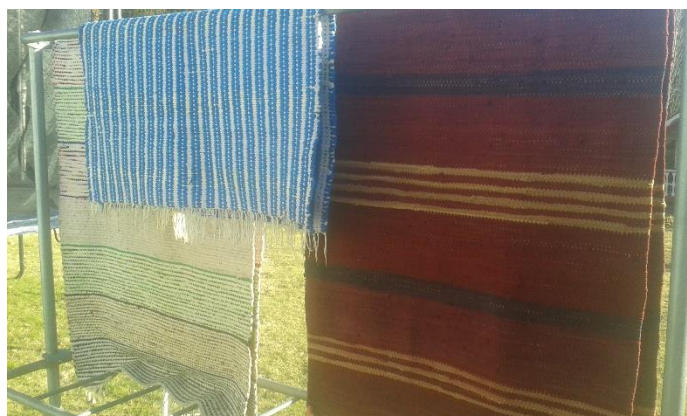
Ennen

Jälkeen

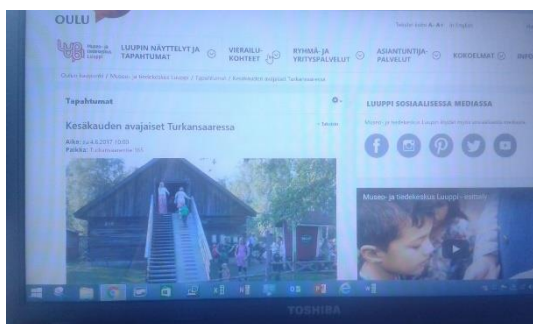
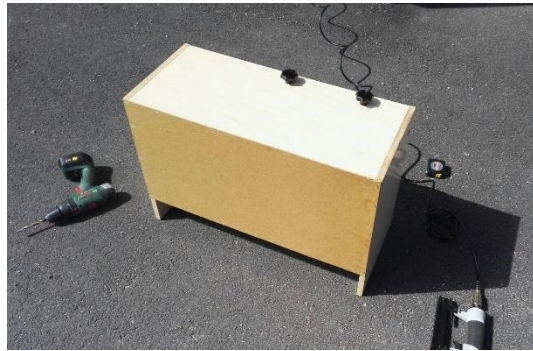
Matot puhtaiksi

Lattiatyynyjen tekoa

Tavaraa, tuunausta ja tiedonhakua

Projektin innokkaat assistentit ja jokapaikanhöylät lida ja Elsa

Vekarat vintille!
Turkansaaren museokasvatus ja yleisötyö
Projektiharjoittelu
Ohjatusta toiminnasta
Piia Koukkari
Anu Uusitalo
SOS16SM
Kesä 2017
Oulun ammattikorkeakoulu

Ohjatusta toiminnasta

Osana Vekarat vintille! -projektiämme kehittimme Turkansaaren heinäkuusta muksujen museokuukautta. Taustalla oli ensinnäkin tieto siitä, että heinäkuun ajan museolla oli käytössä erillinen

työntekijä arkisin vastaamaan lasten ja perheitten ohjelmasta, mutta viikonlopulle erityistä panostusta ei säännönmukaisesti vielä ollut suunnitteilla. Toisekseen päätökseemme vaikutti myös tieto siitä, että Turkansaareen järjestettiin bussikuljetusta kaupungin keskustasta nimenomaan heinäkuussa maanantaista lauantaihin. Päätimme näin järjestää oman ohjatun toimintamme heinäkuun lauantaisin, jotta koko kuukaudesta tulisi erityisesti lapsille suunnatun toiminnan kuukausi. Tämä helpottaisi mm. markkinointia ja mainontaa.

Projektin myötä pyrittiin tuottamaan lapsille ja heidän vanhemmilleen / läheisilleen yhdessä tekemisen mahdollisuuksia museovierailun puitteissa lapsilähtöisestä näkökulmasta. Asiakas saattoi halutessaan osallistua toimintaan tiettyinä aikoina päivästä omien aikataulujensa puitteissa. Annettua yleisohjeistusta saattoi noudattaa hyödyntäen ja työstäen kuitenkin varattua materiaalia vapaamuotoisesti ja oman näkemyksen mukaan. Tavoitteena oli myös mahdollistaa konkreettinen muisto museovierailusta, kun asiakkaalla oli lähtökohtaisesti aina mahdollisuus ottaa valmiit kädentyönsä mukanaan kotiin. Museohenkilökuntaresurssin huomioon ottaen projektimme tarkoituksena oli nimenomaan kokeilla sellaisia toiminnan tuottamisen tapoja, jotka eivät juurikaan sitoisi henkilökuntaa tuokion aikana.

Turkansaaren Vekaravintti on avoinna leikkiä varten aina museon ollessa avoinna, mutta heinälauantaisin tarjosimme vintin tiloissa klo 11-14 myös viikoittain vaihtuvaa omatoimitekemistä asiakkaillemme eli lapsille ja heidän vanhemmilleen tai läheisilleen. Aikahaarukan valintaan vaikutti ensisijaisesti bussikuljetuksen aikataulu – klo 11-14 välisenä aikana mahdollistuisi nimenomaan bussillakin kulkevien osallistuminen aktiviteetteihin. Omien aikataulujemme puitteissa päätimme panostaa projektin toimesta aktiviteetteihin joka toinen heinäkuun lauantai. Toisaalta yhdelle heinäkuun viikonlopulle oli jo suunniteltu perinteinen Rahvaan päivät -tapahtuma, mikä sopi hyvin projektimmeikin teemaan. Yhdeksi lauantaiksi museo puolestaan järjesti erityisen Tervatonttu-päivän, jolloin toiminnasta vastasivat tervatonttuohjaajat. Koko heinäkuun ajan museoalueella oli mahdollista myös suorittaa Tervatontun rastitehtäviä.

Omilla tuokioillamme 1.7. oli mahdollista tehdä aarrekoruja kierrätysmateriaalista, 15.7. sai kokeilla perunapainantaa viiliväreillä ja 29.7. tehtiin keppihevosta villasukista. Lauantaina 8.7. oli luvassa edellä mainittuja Tervatontun touhuja ja 22.7. vuorostaan Rahvaan päivän askareita. Projektin toiminnassa hyödynnettiin pääasiassa monenlaista lahjoituksena saatua materiaalia, sillä erillisiä varoja hankkia tarvikkeita tai välineitä juuri projektin tuokioita varten ei ollut. Järjestimme myös

juhannusviikolla yhden tapahtumatilaisuuden kokeeksi ja näytöksi. Tällöin asiakkailla oli mahdollisuus koulia esikasvattamiamme taimia koristelemiinsa lasipurkkeihin.

Pohdintaa

Halusimme nimenomaan selvittää lasten ja perheitten muodostamalle asiakasryhmällemme käyttökelpoisia ja mielekkäitä toimintamuotoja, jotka toteutuisivat pienillä kustannuksilla eivätkä liiaksi sitoisi henkilökuntaa. Toimintatuokiot olivat yksinkertaisia, helposti lapsen ja vanhemman yhdessä, ilman ohjaajan kokoaikaista läsnäoloa, toteutettavissa olevia. Loppujen lopuksi tuokioitten kohderyhmäksi korostuivat jossakin määrin alle kouluikäiset ja alkuopetuksen ikäryhmät, osa tuokiosta oli ehkä myös enemmän tyttömäisiä kuin poikiin vetoavia. Joissakin tapauksissa aikuiset kävivät itsenäisesti osallistumassa ”work shopeiksi” kutsumiinsa tuokioihimme.

Aikataulutimme toimintomme bussiaikataulun pohjalta oletuksena, että linja-autokyyti toisi myös potentiaalisia asiakkaita eli lapsiperheitä mukanaan. Kävi ilmi, että bussi ei ollut kuitenkaan ainakaan tänä kesänä perheitten suosiossa. Tämä luonnollisesti on ymmärrettävää sikäli, että oman auton käyttö mahdollistaa sujuvamman museokäynnin etenkin pikkulapsiperheille, joilla on usein oma aikataulunsa ruokailujen tai päiväunien osalta. Joinakin kertoina kuitenkin venyimme hieman aikatauluamme, jotta myöhemmin tulleet perheet ehtivät mukaan toimintoihin. Tuokioita mainostettiin lipunmyyntipisteellä ja Vekaravintillä ohjeistaen tekemiseen kirjallisesti. Tarvittaessa osallistuimme myös konkreettisesti tekemiseen joko kannustamalla, neuvomalla, opastamalla tai itse tehden.

Vekaravintin toiminnot olivat kaikinensa hyvä hoksautus kestävän kehityksen keinoista. Asiakasryhmälle ilmeni kierrätys- ja erilaisten luonnonmateriaalien käyttökelpoisuus monenlaisiin kädentöihin ja askarteluihin. Kuten jo aiemmin kävi ilmi, tuokiomme osoittivat, että tekeminen innosti yhtä lailla sekä lapsia että aikuisia. Sitä, että jokainen sai viedä tuotoksensa halutessaan mukanaan, pidettiin yleisesti hyvänä. Luonnollisesti kaikki tuokioitten aikana vintissä vierailleet eivät osallistuneet tekemiseen, ja heille nimenomaan vapaa leikki Vekaravintillä oli vierailun tärkein hetki.

Palaute tuokiosta oli positiivista, ja etenkin vanhemmat tuntuivat arvostavan sitä, että lapsille ja perheille oli tarjolla omaa, erityistä tekemistä. Projektimme kautta kävi selväksi, että liki

kustannuksitta on mahdollista tarjota yhteisöllistä tekemistä lapsille sekä heidän läheisilleen ja perheilleen. Luonnollisesti etukäteissuunnittelu ja valmistelut vievät oman aikansa ja vaivansa, mutta itseohjautuva tekeminen on kuitenkin mahdollista toteuttaa niin, että se ei sido henkilökuntaa ohjaustehtäviin kokoaikaisesti. Erityisesti tällöin tulee huolehtia siitä, että käytettävät välineet ja tarvikkeet ovat turvallisia ja käyttökelpoisia kaiken ikäisille, vaikka toiminta tapahtuukin lähtökohteisesti lähiaikuisen ohjauksessa. Toiminnot voivat myös ulottua Vekaravintin ulkopuolelle, ja esimerkiksi suunnistaminen alueella tietyn teeman ympärillä tai reitistön puitteissa palvelisi tarkoitusta yhtä lailla ollen helposti toteutettavissa ilman suurempia kustannuksia tai jatkuvan ohjauksen tarvetta.

Museotoiminnan näkökulmasta löytyy monia aihepiirejä, jotka projektimme kokeiluita täsmällisemmin sopinevat myös Turkansaaren viitekehukseen, mutta kuitenkin kiinnostavat lapsia ja perheitä. Koska toiminnan tavoitteena on lapsilähtöisyys sekä koko perheitten yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen, joustavuus siinä, että tekeminen on löyhästi ohjattua ja oman aikataulun ja mielenkiinnon mukaan suunnattavissa, olisi tärkeää. Optimaalisin tilanne lienee sellainen, jossa toimintaan olisi mahdollista osallistua silloin kun se asiakkaalle itselleen parhaiten sopii. Toisin sanoen tekemisen tulisi olla mahdollista koko päivän ajan eikä ainoastaan rajattuna ajankohtana museon päivittäisestä aukioloajasta. Toisaalta erilaisten tapahtumien yhteydessä osallistujien määrä tuokioillakin lienee suurempi kuin ns. tavallisena arkena. Olennaista on muistaa oikea-aikainen ja selkeä mainonta ja markkinointi, ja tässäkin tapauksessa esimerkiksi sosiaalisen median keinoin on asiakasryhmää mahdollista kohtalaisen helposti ja vähällä vaivalla tavoittaa.

21.6.2017 koristelimme pikkupurkkeja, joihin koulimme itsekasvattamiamme taimia
- tarvikkeet: krassin ja kosmoskukan taimia, lasipurkkeja, kankaanpaloja, niininauhaa, liimaa,
sakset.

1.7. tuunasimme aarrekoruja, kultarahoja ja mitaleita.

- tarvikkeet: kultaspraylla maalattuja purkinkansia, naula kannen reiittämiseen, niininauhaa, luonnonmateriaalia (kivi, hiekka, havunneulaset), kartongin paloja, tussit, liimaa, sakset.

15.7. teimme perunapainantaa viiliväreillä.

- tarvikkeet: viiliä, elintarvikevärejä, leimasimeksi leikattuja perunoita, karttonkia.

29.7. teimme keppihevosta villasukista.

- tarvikkeet: villasukkia, nappeja, lankaa, nauhoja, vanua, puukepit, liimaa, sakset, ompeluneulat.

PALAUTELOMAKE VARHAISKASVATTAJALLE

1. Miten kuvitettujen lorujen käyttö mielestänne sopii varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin?

2. Koetteko, että kuvitettujen lorujen käyttö tukee 3-5-vuotiaitten kulttuuriperintökasvatusta Turkan-
saaren oppimisympäristössä?

3. Saitteko loruista itse uusia ideoita kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiseen?

4. Kehittämisehdotuksia tai muuta palautetta?

Kiitos vastauksestanne!

Piia Koukkari ja Anu Uusitalo

PALAUTELOMAKE TOIMEKSIANTAJAN EDUSTAJALLE

1. Millä tavoin kuvitettujen lorujen käyttö mielestänne palvelee Turkansaaren ulkomuseon yleisötyötä?

2. Koetteko, että kuvitettujen lorujen käyttö tukee 3-5-vuotiaitten kulttuuriperintökasvatusta Turkansaaren oppimisympäristössä?

3. Saitteko loruista itse uusia ideoita kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiseen?

4. Kehittämisehdotuksia tai muuta palautetta?

Kiitos vastauksestanne!

Piia Koukkari ja Anu Uusitalo